

Vysoká škola ekonomická v Praze
Fakulta financí a účetnictví
Katedra veřejných financí
Studijní obor: Finance

Financování vysokých škol a školné

Autor bakalářské práce: Marek Sysel

Vedoucí bakalářské práce: Doc. Ing. Václav Urbánek, CSc.

Rok obhajoby: 2011

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že bakalářskou práci na téma „Financování vysokých škol a školné“ jsem vypracoval samostatně a veškerou použitou literaturu a další prameny jsem řádně označil a uvedl v přiloženém seznamu.

V Praze dne

Podpis.....

Poděkování:

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu své bakalářské práce panu Doc. Ing. Václavu Urbánkovi, CSc. za jeho rady a věcné připomínky, které mi poskytl při zpracování této bakalářské práce.

Anotace

Tato bakalářská práce pojednává o financování vysokých škol v České republice. Primárním cílem je zhodnotit současný systém financování a poukázat na jeho nedostatky. První část práce se zabývá samotným významem vysokého školství a nahlíží na něj jako na smíšený veřejný statek. Zmiňuje důvody, pro které je společensky a ekonomicky žádoucí vynaložit na vysoké školství dostatečný objem finančních prostředků a věnuje se přínosům, které z něho plynou celé společnosti, ale i konkrétním jednotlivcům. Zaměřuje se na financování soukromých a zejména veřejných vysokých škol, státní vysoké školy jsou zmíněny pouze okrajově. Dále ukazuje vývoj vysokého školství prostřednictvím vybraných grafů a statistických ukazatelů. V současné době je školství financováno převážně z veřejných zdrojů. V této práci jsou popsány důvody, proč tomu tak je a zmíněny možné varianty, jak přiblížit vysoké školství soukromému sektoru a tím zlepšit jejich vzájemnou spolupráci. Poměrně velká část práce je vyhrazena problematice školného a jeho aktuálním návrhům.

Obsah

1	Úvod	1
2	Význam vysokého školství a jeho financování.....	3
3	Pohled ekonomické teorie na vysoké školy	5
3.1	Externality vysokého školství	6
4	Vysoké školy v ČR a jejich financování.....	8
4.1	Vysoké školy.....	8
4.2	Současná metodika financování VŠ	9
4.2.1	Financování soukromých vysokých škol.....	9
4.2.2	Financování veřejných vysokých škol.....	11
4.3	Nedostatky současného systému financování	16
4.4	Dlouhodobý záměr MŠMT	18
4.4.1	Diverzifikace	18
4.4.2	Snížení počtu studentů.....	19
4.4.3	Hlavní zásady a shrnutí.....	20
5	Vybrané statistické ukazatele vysokého školství	22
6	Finanční spoluúčast studentů – školné	27
6.1	Druhy školného	27
6.1.1	Přímé školné.....	27
6.1.2	Odložené školné	28
6.2	Argumenty pro zavedení školného.....	30
6.3	Argumenty proti zavedení školného.....	32
6.4	Navrhovaná koncepce školného.....	34
6.5	Shrnutí	36
7	Závěr:.....	37
8	Zdroje použité literatury	39
9	Přílohy.....	43

1 Úvod

Financování vysokého školství je jednou z důležitých oblastí, ve které má Česká republika značné rezervy. Současný systém a objem finančních prostředků směřovaných do této oblasti je často veřejně kritizovaný ze strany politiků, představitelů vysokých škol i široké veřejnosti. Bohužel zatím vždy zůstává pouze u kritiky a poukazování na nedostatky namísto zavedení skutečných opatření, která by vedla ke zlepšení situace.

V posledních letech je často používán výraz terciární vzdělávání či terciární stupeň školství. Ten však zahrnuje i vyšší odborné školy, kterými se tato práce nezabývá. Pokud bude tedy zmíněno toto označení, jedná se pouze o vysoké školy. Práce si dává za cíl popsat a zhodnotit současný systém financování. Ten je již několik let všeobecně pokládán za poměrně neefektivní z důvodu existence normativů. Školy jsou nuceny nabírat stále více studentů, chtějí-li získat více prostředků ze státního rozpočtu. Tím se neustále snižuje počet žáků na jednoho učitele, což nemůže vést k ničemu jinému než postupnému snižování kvality výuky. Jak říká školský expert občanských demokratů Walter Bartoš: „*Ukazuje se, že na kvantitě jsme v uplynulých dvaceti letech zapracovali. Na vysoké školy míří dost lidí. Nyní je třeba se zaměřit na kvalitu vzdělávání*“¹

Možnými a i navrhovanými způsoby, jak se vydat cestou růstu kvality vysokoškolského vzdělávání jsou zmiňovány v dokumentu Dlouhodobý záměr vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové a inovační, umělecké a další tvůrčí činnosti pro oblast vysokých škol na období 2011 – 2015. Jsou zde uvedeny požadavky na snížení počtu studentů, ale také na diverzifikaci vysokých škol. Ta by znamenala lepší možnost specializace a strukturace studijního zaměření tak, aby byly pokryty například regionální či hospodářské potřeby. Podrobněji je tato problematika rozebrána v kapitole 8 stejně jako již konkrétnější návrhy financování, které jsou popsány v dokumentu Zásady financování a pravidla stanovení rozpočtu veřejných vysokých škol pro rok 2011 a další.

V práci se snažím poukázat na další nedostatky jako je absence kontraktového financování a nedostatečná spolupráce se soukromým sektorem. Zatímco první problém je výhradně politickou otázkou spojenou s poměrně náročnou legislativní úpravou,

¹ KERLES,M;KŘIVKA,V.: *Česko zaostává za vyspělými státy, univerzitám chybí učitelé*. Lidovky.cz. 28.10.2010, . Dostupný z WWW: <http://www.lidovky.cz/cesko-zaostava-za-vyspelymi-staty-univerzitam-chybi-ucitele-puc-/ln_veda.asp?c=A101025_160325_ln_veda_tsh>.

participace se soukromými společnostmi a subjekty je více v kompetenci samotných škol. Samozřejmě mohou vznikat ze strany státu atraktivnější daňové pobídky pro spolupráci s terciárním sektorem nebo i další zvýhodnění, nicméně je zde však větší prostor pro aktivitu vzdělávacích institucí.

Jak už bylo řečeno, drtivá většina finančních prostředků určených vysokým školám pochází z veřejného sektoru. Částečným řešením této situace je podle mnohých, zavedení finanční spoluúčasti studentů neboli školného. To je ve většině západních zemí běžnou součástí terciárního sektoru. Šestá kapitola věnována této problematice rozlišuje školné jako přímou a odloženou platbu. Nabízí jak argumenty pro a proti zavedení jednotlivých konceptů finanční spoluúčasti, tak i aktuální návrhy školného či zápisného. Dále jmenuje tři základní funkce školného, které mají charakter pojistně-solidární a investiční (úvěrový). Poslední funkcí je tzv. přenesená cena, kterou je zajištěna zainteresovanost vysoké školy na profesním úspěchu svých absolventů.

Zavedení tohoto instrumentu rozhodně nevyřeší problém podfinancovaného vysokého školství. Mělo by spíše znamenat určité navýšení finančních prostředků, s kterými mohou jednotlivé vysoké školy volně nakládat a snížení možnosti zneužívat současný systém tzv. „věčnými studenty“.

2 Význam vysokého školství a jeho financování

V posledních dvaceti letech, v souvislosti s rychlým technologickým rozvojem, dramaticky vzrostly nároky na vzdělanost. Vzniklo a stále vzniká mnoho pracovních míst, která vyžadují odbornou specializaci a vzdělání, které je možné získat pouze na univerzitách. V ekonomicky vyspělých zemích proto stále roste počet vysokoškolsky vzdělaných lidí a jinak tomu není ani v České republice. Z toho vyplývá, že v posledních desetiletích prudce stoupá význam lidského kapitálu a investic, které ho podporují. *Lidský kapitál můžeme definovat jako znalosti, dovednosti, zkušenosti a iniciativu vlastněnou jedincem².*

Provedeme-li srovnání se zeměmi OECD, zjistíme, že jsme stále pod jejich průměrem v počtu lidí vstupujících do terciárního sektoru, což je často zmiňováno jako negativní jev. Otázkou však je, zda tento celosvětový trend zvyšování národní vzdělanosti je ekonomicky a kulturně žádoucí. Zda by nebylo vhodnější vynaložit finanční prostředky spíše na zvýšení atraktivnosti a podporu určitých řemesel a učebních oborů, zachovat větší prestiž vysokoškolskému titulu a nedělat z něj masovou záležitost. Nedostatek manuálně pracujících lidí je podle mého názoru větší problémem. V případě, že půjde Česká republika cestou rozšiřování míst pro studenty na vysokých školách, je třeba se více otevřít přílivu levné pracovní síly ze zahraničí po vzoru západních zemí. Toto ale nemění nic na tom, že investice do vzdělání je nevyhnutelnou činností, chce-li být země schopna reagovat na nově přicházející technologie, demografické změny a obstát v konkurenci dalších států. Zejména rychlý rozvoj moderních technologií a celosvětová integrace zapříčinily velkou změnu v celém pojetí vzdělávání. V současné době je celý systém a především terciární sektor mezinárodně orientovaný, lidské zdroje velmi mobilní a proto je možné vidět v mnoha zemích totožnou strukturu terciárního stupně vzdělání. Takovým příkladem může být například Boloňský proces, jehož cílem je vytvoření stejné struktury studijních programů a *umožnit každému vysokoškolskému studentovi strávit alespoň jeden semestr studia na některé zahraniční vysoké škole, s tím, že domácí instituce mu jej uzná jako součást jeho studijního programu.*³

² URBÁNEK, V.: *Financování vysokého školství*, Oeconomica, 2007, str.46

³ Boloňský proces : *Vytváření Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání*. In *Boloňský proces : Vytváření Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání* [online]. [200?] [cit. 2010-12-01] Dostupné z WWW: <<http://www.bologna.msmt.cz/?id=BolognaProcess>>

Význam tohoto odvětví by měli mít stále na paměti vrcholní představitelé státu i v dobách ekonomické recese a snažit se podporovat vysoké školství dostatečným objemem finančních prostředků.

3 Pohled ekonomické teorie na vysoké školy

Ekonomická teorie pohlíží na vysoké školství jako na smíšený statek s paternalistickými rysy. Jak napovídá jeho název, má vlastnosti jak veřejného, tak i soukromého statku. Veřejný statek vychází ze skutečnosti, že není v dostatečné míře poskytován tržním mechanismem. Často je za jeho typický příklad dávana národní obrana (např. STIGLITZ). *Takové služby nebo statky nazýváme čistě veřejné statky. Mají dvě rozhodující vlastnosti: za prvé, náklady nezávisí na tom, kolik spotřebitelů tyto statky využívá. Za druhé, je velmi obtížné, ne-li nemožné, vyloučit kohokoliv ze spotřeby veřejných statků.*⁴ R.A Musgrave a P.B Musgraveová uvádí, že *vyloučení je nevhodné v případě, že je spotřeba nerivalitní. To znamená, že spotřeba osoby A nijak nesnižuje užitek, který ze spotřeby daného statku plyne současně osobám ostatním. Může docházet k případům, kdy je vyloučení žádoucí, ale nelze provést z důvodu rivalitní spotřeby*⁵. To vede k chování tzv. černého pasažéra, kdy subjekt není ochoten dobrovolně platit za poskytované veřejné statky. Jediným způsobem, jak od něj určité prostředky vybrat, je prostřednictvím daňové soustavy.

Spotřeba soukromých statků je charakterizována jako rivalitní. To znamená, že nemůže docházet současně ke spotřebě jednoho statku více subjekty. Dalším znakem je tzv. vylučitelnost ze spotřeby, která je prováděna nastavením určité cenové hladiny. Subjekt může spotřebovávat daný statek za předpokladu, že zaplatil/zaplatí příslušnou cenu.

Rozdělení statků a jejich charakteristiky přehledně zobrazuje níže uvedená tabulka. Vysoké školy a vzdělání můžeme tedy považovat za smíšený statek. Spotřeba poskytovaných služeb je do určité míry nerivalitní, protože studenti si navzájem nekonkurují. Je však nutné si uvědomit, že může docházet k jevu přetížení a s ním spojené snížení kvality poskytovaného vzdělání. V případě vysokých škol je však poměrně snadné realizovat vylučitelnost ze spotřeby zavedením přijímacích testů či zpřísněním stávajících zkoušek. Tento pohled ekonomické teorie na vysoké školství je základním východiskem při určování, jakým způsobem by mělo být terciární vzdělávání financováno. Protože je vzdělání obecně označováno za smíšený statek, který nese vlastnosti soukromého i

⁴ STIGLITZ, J.E: *Ekonomie veřejného sektoru*, Grada Publishing s.r.o., 1997, str. 104

⁵ R.A.Musgrave, P.B.Musgraveová: *Veřejné finance v teorii a praxi*, Praha, Management Press, 1994, str.40,41

veřejného statku, jeví se jako nejrozumnější řešení kombinace veřejných prostředků a určité finanční spoluúčasti studentů.

	Vylučitelné	Nevylučitelné
Rivalitní	<i>Čisté soukromé statky</i> 1. Náklady na vyloučení jsou nízké 2. Produkovány soukromými firmami 3. Distribuované prostřednictvím trhů 4. Financované z výnosů prodeje Příklady: potraviny, obuv	<i>Směšené statky</i> 1. Statky, jejichž prospěch je kolektivně spotřebováván, ale které podléhají přetížení nebo vytlačení 2. Produkovány soukromými firmami nebo přímo veřejným sektorem 3. Distribuované prostřednictvím trhů nebo přímo prostřednictvím veřejného rozpočtu 4. Financované z výnosů prodeje, např. poplatky za právo službu užívat či z daňových výnosů Příklady: veřejný park, zdroje ve společném vlastnictví, veřejný plavecký bazén
Nerivalitní	<i>Směšené statky</i> 1. Soukromé statky s externalitami 2. Produkovány soukromými firmami 3. Distribuované prostřednictvím trhů se subwencemi nebo korigujícími daněmi 4. Financované z výnosu prodeje Příklady: školy, doprava, zdravotnické služby, očkování, kabelová TV, volně průchodný most, golfový klub	<i>Čisté veřejné statky</i> 1. Náklady na vyloučení jsou vysoké 2. Produkovány přímo vládou nebo soukromými firmami na zakázku státu 3. Distribuované prostřednictvím veřejného rozpočtu 4. Financované z výnosů povinných daní Příklady: národní obrana

Zdroj: Jackson, Brown: *Ekonomie veřejného sektoru*, 2003

3.1 Externality vysokého školství

Externalita představuje situaci, kdy ekonomická činnost jednoho subjektu negativně či pozitivně ovlivňuje užitek/blahobyt druhého subjektu bez toho, aniž by mohl druhý subjekt samostatně rozhodnout o této změně. Externalita nastává v případě, kdy činnost jednoho subjektu ovlivňuje činnost dalšího subjektu a současně tato činnost neprochází trhem⁶. Vysoké školství produkuje jak pozitivní, tak i negativní externality.

⁶ HAMERNÍKOVÁ, B., MAAYTOVÁ, A: *Veřejné finance*, 2.vyd. Praha, Wolters Kluwer, 2010, str. 188

Příkladem pozitivní externality jsou veškeré výstupy terciárního sektoru, které pozitivně ovlivňují celou společnost včetně jedinců, kteří do terciárního sektoru nevstoupili a nikdy nevstoupí. Jedná se například o stabilnější ekonomiku, růst HDP, kvalitnější lékařskou péči či nové výsledky výzkumu a vývoje. Tyto statky a služby, jejichž kvalita je téměř přímo úměrná úrovni vysokého školství obklopují a určitým způsobem působí na všechny z nás bez ohledu na výši dosaženého vzdělání. Existence těchto pozitivních externalit je jedním z hlavních argumentů pro financování terciárního sektoru z veřejných prostředků. Podstatným faktorem však je skutečnost, že zmíněné účinky je nemožné přesně změřit. To znamená, že jen těžko můžeme říct, zda investované vstupy do terciárního sektoru odpovídají celospolečenskému užítku.

Vysoké školství však produkuje i negativní externality. V určitých situacích je možné negativně chápat některé výsledky výzkumu a vývoje, například jaderných zbraní, chemických či omamných látek. Pro některé lidi mohou být negativní externalitou vědecké pokusy, které s sebou přináší rozvoj a technologický pokrok jako například klonování či umělé oplodnění. Dalším příkladem negativní externality může být tzv. „odliv inteligence“ do zahraničí, kdy ti lidé vystudují za peníze domácích daňových poplatníků a poté z různých důvodů odejdou do zahraničí. Posledním příkladem, který bych rád uvedl je schopnost obcházet zákon, která je získána právě vysokoškolským vzděláním. Ne snad, že by někdo k takovému jednání nabádal, nicméně lze získat vzděláním znalosti a dovednosti, díky nimž je možné působit trestnou činností.

4 Vysoké školy v ČR a jejich financování

4.1 Vysoké školy

V České republice působí tři druhy vysokých škol. Jedná se o státní, veřejné a od roku 1998 také soukromé vysoké školy.

Státní vysoké školy

V České republice působí dvě Státní vysoké školy: Univerzita obrany v Brně a Policejní akademie České republiky v Praze. Vojenská vysoká škola vzdělává odborníky zejména pro ozbrojené síly, státní správu vůči ní vykonává ministerstvo obrany a je financována z rozpočtu kapitoly Ministerstva obrany. Policejní vysoká škola vzdělává odborníky zejména pro Policii České republiky, státní správu vůči ní vykonává ministerstvo vnitra a je financována ze státního Rozpočtu z kapitoly Ministerstva vnitra. Obě tyto instituce jsou neuniverzitního typu.⁷

Soukromé vysoké školy

Zákon č. 111/1998 Sb. O vysokých školách vymezuje soukromou vysokou školu jako *“Právníckou osobu, která má sídlo, svou ústřední správu nebo hlavní místo své podnikatelské činnosti na území některého členského státu Evropské unie, nebo která byla zřízena nebo založena podle práva některého členského státu Evropské unie, je oprávněna působit jako soukromá vysoká škola, pokud jí ministerstvo udělilo státní souhlas”⁸*

Vysoké soukromé školy je možné zakládat od roku 1998 a v současné době jich působí v České republice 46. Tyto soukromé instituce nabízejí převážně výuku ekonomie, ale najdeme i vysoké soukromé školy zaměřené na právo či jiné humanitní vědy. Tři z nich jsou univerzitního typu.

⁷ Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, In *Sbírka zákonů České republiky*. 1998, částka 39, s. 5388-5419.

⁸ Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, In *Sbírka zákonů České republiky*. 1998, částka 39, s. 5388-5419.

Veřejné vysoké školy

Veřejná vysoká škola se zřizuje a zrušuje na základě zákona, který též stanoví její název a sídlo. Veřejná vysoká škola se může sloučit nebo splynout jen s jinou veřejnou vysokou školou; rozdělit se může jen na jiné veřejné vysoké školy. Tyto změny je možné provést pouze zákonem. V případě zrušení veřejné vysoké školy podle odstavce 1 nebo sloučení, splynutí nebo rozdělení veřejné vysoké školy podle odstavce 2 zákon též stanoví, na které právnické osoby přechází její majetek a závazky a které veřejné vysoké školy umožní dokončení vysokoškolského vzdělání studentům zrušené veřejné vysoké školy.⁹ Tyto vzdělávací instituce jsou tvořeny samosprávnými akademickými orgány, mezi které patří akademický senát, rektor, vědecká rada/umělecká rada, disciplinární komise, správní rada a kvestor.

4.2 Současná metodika financování VŠ

Jak již bylo zmíněno, v současné době působí na trhu vzdělávání státní, veřejné a od roku 1998 také soukromé vysoké školy. Z jejich podstaty a často i z právní formy logicky vyplývá, že i získávání finančních zdrojů pro jejich činnost se bude výrazně lišit.

4.2.1 Financování soukromých vysokých škol

Soukromá vysoká škola má zákonem stanovenou povinnost zajistit finanční prostředky pro svoji vzdělávací a vědeckou nebo výzkumnou, vývojovou, uměleckou a další tvůrčí činnost.¹⁰

V praxi to znamená, že jsou soukromé vysoké školy financovány primárně z vybraného školného od studentů. Neznamená to však, že nemají nárok na žádnou podporu ze strany státu. *Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT) může poskytnout dotaci soukromé vysoké škole, která působí jako obecně prospěšná společnost na realizaci akreditovaných studijních programů a s nimi spojenou vědeckou,*

⁹ Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, In *Sbírka zákonů České republiky*. 1998, částka 39, s. 5388-5419.

¹⁰ Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, In *Sbírka zákonů České republiky*. 1998, částka 39, s. 5388-5419.

výzkumnou, vývojovou a inovační, uměleckou nebo další tvůrčí činnost¹¹. Jako obecně prospěšná společnost je v ČR zřízeno celkem 17 vysokých škol, které tedy mohou ze zákona obdržet ze státního rozpočtu dotaci. Udělování těchto dotací však není v žádném případě běžným pravidlem, což dokazuje například skutečnost, že v roce 2007 byla poskytnuta dotace pouze 1 soukromé vysoké škole, která je obecně prospěšnou společností - Vysoká škola veřejné správy a mezinárodních vztahů v Praze, o.p.s., - v celkové výši 1407 tis. Kč¹². O rok později, v roce 2008 bylo MŠMT štedřejší a poskytlo dotaci ze státního rozpočtu na uskutečňování akreditovaných studijních programů, ve kterých studují studenti s těžkým zdravotním postižením Metropolitní univerzity Praha, o.p.s. – 1 332 tis. Kč, dále Vysoké školy v Plzni, o. p. s. – 5 445 tis. Kč a Vysoké školy zdravotnické, o. p. s. – 16 478 tis. Kč jako platba za závazek veřejné služby.

Instituce s jinou právní formou mohou od ministerstva obdržet dotaci na ubytovací a sociální stipendia, jejichž výše se řídí *dle dlouhodobého záměru soukromé vysoké školy a jeho každoroční aktualizace, dlouhodobého záměru ministerstva, typu a finanční náročnosti akreditovaných studijních programů, počtu studentů a dosažených výsledků ve vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové, umělecké nebo další tvůrčí činnosti a její náročnosti*.¹³

Pro tyto účely byla poskytnuta soukromým vysokým školám v roce 2008 dotace na stipendia ve výši 35 058 tis. Kč, z toho 3 889 tis. Kč na sociální stipendia a 31 169 tis. Kč na stipendia ubytovací. Celkem byla soukromým vysokým školám poskytnuta částka 57 977, 77 tis. Kč.¹⁴

¹¹ Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, In *Sbírka zákonů České republiky*. 1998, částka 39, s. 5388-5419.

¹² Institut pro analýzy vysokého školství. *Financování vysokých škol v roce 2008*. In *Financování vysokých škol v roce 2008* [online]. 6/2008 [cit. 2010-12-01]. Dostupné z WWW: <http://www.vysokeskoly.org/index_soubory/financovani_2008.pdf>.

¹³ Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, In *Sbírka zákonů České republiky*. 1998, částka 39, s. 5388-5419.

¹⁴ MŠMT. *Výroční zpráva o hospodaření vysokých škol v roce 2008*. In *Výroční zprávy* [online]. [s.l.] : [s.n.], 5.11.2008 [cit. 2010-12-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/vyrocnizprava-o-hospodareni-vysokych-skol-za-rok-2008?highlightWords=v%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD+zpr%C3%A1va+hospoda%C5%99en+vysok%C3%BDch+%C5%A1kol>>

4.2.2 Financování veřejných vysokých škol

Veřejné zdroje¹⁵

Financování veřejných vysokých škol probíhá v současné době převážně prostřednictvím příspěvků a dotací ze státního rozpočtu. Výše příspěvků respektive dotací je vypočítávána za pomoci 13 ukazatelů podle kapitoly 333 MŠMT, jehož výdaje jsou členěny na běžné a kapitálové. Příkladem kapitálových výdajů může být například nákup či rekonstrukce budov.

Ukazatel A: „Studijní programy“

Finanční prostředky jsou prostřednictvím tohoto ukazatele rozdělovány na základě počtu tzv. rozpočtových studentů VVŠ v akreditovaných studijních programech vynásobeném „cenou“ studijního programu, kdy je každý studijní program ohodnocen určitým koeficientem podle ekonomické náročnosti. Rozpočtovým studentem je student, který je zapsán do studia, s výjimkou studenta-občana ČR, jehož studium je hrazeno z prostředků jiné rozpočtové kapitoly a studenta, jehož studium je hrazeno podle mezinárodních smluv a usnesení vlády

Tabulka 1

"Cena" studijního programu			
Studijní programy	Základní normativ	Koeficient ekonomické náročnosti	Výsledná "cena" studijního programu (v Kč)
Humanitní, ekonomické...	28 414Kč ¹⁶	1,00	28 414
Filozofické, pedagogické...		1,20	34 097
Technické...		1,65	46 883
Zemědělské, lesnické...		2,25	63 932
Chemické, lékařské...		2,80	79 559
Veterinární		3,50	99 449
Umělecké		5,90	167 643

Zdroj: Institut pro analýzy vysokého školství, Financování vysokých škol v roce 2008

¹⁵ Institut pro analýzy vysokého školství. Financování vysokých škol v roce 2008. In *Financování vysokých škol v roce 2008* [online]. 6/2008 [cit. 2010-12-01]. Dostupné z WWW: <http://www.vysokeskoly.org/index_soubory/financovani_2008.pdf>.

¹⁶ Základní normativ na rok 2010, Dostupné z WWW: <http://www.msmt.cz/search.php?action=results&query=DMD_kniha2010.pdf&x=0&y=0>

V letech 2008 i 2009 činil základní normativ 34 325 Kč. V roce 2010 došlo k jeho snížení o 12,54 % na 28 414 Kč.

Ukazatel B1: „Studijní programy, nárůst počtu studentů“

Jedná se o příspěvek. Tento ukazatel zohledňuje uchazečskou atraktivnost jednotlivých studijních programů na veřejných vysokých školách.

Ukazatel B2 – „Studijní programy, bonifikace za absolventy B, M, N, P“

Jedná se o příspěvek. Prostřednictvím ukazatele B2 poskytuje MŠMT finanční bonifikaci VVŠ za počet absolventů v daném studijním programu.

Ukazatel C – „Stipendia studentů doktorských studijních programů“

Tato část dotace vyjadřuje podporu rozvoje vzdělávání v doktorských studijních programech a je vysokou školou vyplácena formou stipendia.

Výše těchto stipendií na 1 studenta zůstala v roce 2010 ve stejné výši jako v předešlých dvou letech, kdy činila 88 775 Kč.

Ukazatel D – „Zahraniční studenti, mezinárodní spolupráce“

Jedná se o příspěvek i dotaci. Příspěvek je určen pro zahraniční studenty a na plnění závazků vyplývajících z mezinárodních smluv. Dotace je naopak určena na rozvoj veřejných vysokých škol, které uskutečňují programy AKTION, CEEPUS a SOCRATES a na podporu realizace projektů podle usnesení vlády ČR.

Ukazatel F – „Fond vzdělávací politiky“

Jedná se o příspěvek i o dotaci. Příspěvek je zdrojem pro nové vysoké školy, podporuje rozvoj nových vzdělávacích projektů a aktivit, jež nejsou financovány z ukazatelů A a B. Dotaci na rozvoj vysoké školy lze poskytnout na podporu projektů a

aktivit, které podporují rozvojové záměry vysokých škol nebo MŠMT podle dlouhodobého záměru VŠ nebo dlouhodobého záměru MŠMT.

Ukazatel G – „Fond rozvoje vysokých škol“

Jedná se o dotaci. Tuto část dotace přiznává MŠMT veřejným vysokým školám, na kterých se budou řešit vzdělávací projekty, úspěšné ve výběrovém řízení v jednotlivých tematických okruzích. Za vyhlášení tematických okruhů (priorit) a výběrové řízení je odpovědný výbor Fondu rozvoje vysokých škol složený ze zástupců MŠMT a Rady vysokých škol.

Ukazatel I – „Rozvojové programy“

Jedná se o dotaci. Tuto část základní dotace přiznává MŠMT vysokým školám, na kterých se budou řešit projekty, úspěšné ve výběrovém řízení.

Ukazatel M – „Mimořádné aktivity“

Jedná se o příspěvek i o dotaci. Tuto část příspěvku a dotace přiznává MŠMT na podporu mimořádných, rozpočtem nezajištěných aktivit, které veřejná vysoká škola uskutečňuje např. jako důsledek:

- nových právních předpisů, které mají značné dopady na plnění úkolů, pro které byla zřízena.
- nových aktuálních úkolů.

Ukazatel S – „Sociální stipendia“

Ukazatel U1 – „Příspěvek VVŠ na ubytovací stipendia“

Jedná se o příspěvek. Příspěvek přiznává MŠMT jako procento z celkového objemu finančních prostředků určených na ukazatel U. Toto procento je totožné s procentem studentů veřejných vysokých škol, které podle údajů vyplývajících ze SIMS (Sdružené informace matrik studentů) k 31. 10. 2007 splňují ministerstvem vymezená kritéria pro tzv. započtení.

Ukazatel U2 – „Dotace SVŠ na ubytovací stipendia“

Jedná se o dotaci. Kritéria pro započtení ubytovacích stipendií pro studenty soukromých vysokých škol zůstávají stejná jako v případě studentů veřejných vysokých škol (viz výše). Podmínkou pro vyplacení ubytovacího stipendia studentovi je podání žádosti o ubytovací stipendium (předepsaný tiskopis školy) s největší pravděpodobností na studijním oddělení školy. Soukromá vysoká škola musí o dotaci na ubytovací stipendium zažádat MŠMT. K

této žádosti přiloží: a) stejnopisy (originály) rozhodnutí o přiznání stipendií, b) platné změní stipendijní řádu registrovaného MŠMT, c) aktuální znění dlouhodobého záměru SVŠ. Výše ubytovacího stipendia pro 1 studenta byla v letech 2008 a 2009 6 500 Kč. V roce 2010 došlo k jeho snížení o 7,54 % na 6 010 Kč na studenta.¹⁷ Z výše uvedeného popisu systému financování vyplývá, že veřejné vysoké školy jsou financovány z drtivé většiny veřejnými zdroji. Dalšími možnostmi, jak získávat prostředky pro svoji činnost jsou prostřednictvím poplatků spojenými se studiem, výnosy z majetku, výnosy z doplňkové činnosti, dary či dědictvím a také jinými prostředky ze státního rozpočtu, rozpočtů obcí a krajů, Národního fondu či státních fondů.

Tabulka 2: Veřejné výdaje na vysoké školy

Veřejné výdaje na vysoké školy							
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Celkem	18 850 377	20 763 642	24 615 888	27 673 550	29 840 275	30 371 800	32 990 723
neinvestiční výdaje	15 743 820	17 719 587	20 246 630	22 721 297	24 662 764	25 445 514	28 104 867
investiční výdaje	3 106 557	3 044 055	4 369 259	4 952 252	5 177 511	4 926 286	4 885 856
neinvestiční výdaje (v %)	83,5%	85,3%	82,3%	82,1%	82,6%	83,8%	85,2%
investiční výdaje (v %)	16,5%	14,7%	17,7%	17,9%	17,4%	16,2%	14,8%

Zdroj: UIV, B7 Vývoj terciárního vzdělávání, Výdaje z rozpočtu kapitoly 333-MŠMT

Soukromé zdroje

Jak již bylo řečeno, většina příjmů veřejných vysokých škol je směřována ze státního rozpočtu. Viditelný nedostatek soukromých zdrojů je velice často zmiňovaným problémem nejen českého terciárního sektoru. Jediným konkrétním návrhem, jak tento problém řešit nebo alespoň zmírnit však často bývá pouze zavedení finanční spoluúčasti

¹⁷ Rozpočet kapitoly MŠMT na rok 2010. In MŠMT. *Rozpočet kapitoly 333 MŠMT na rok 2010 a rozdělení závazných ukazatelů mezi jednotlivé školské úseky* [online] 3/2010 [cit. 2010-12-01]. Dostupné z WWW: <http://www.msmt.cz/search.php?action=results&query=DMD_kniha2010.pdf&x=0&y=0>

studentů po vzoru většiny západních zemí. To však není jediná oblast, ve které má české školství rezervy a kde se potenciální zdroje financování vysokých škol dají nalézt.

V ekonomicky vyspělých zemích je bezpochyby nejvyužívanějším způsobem financování využívání výsledků výzkumu a vývoje, kdy vysoká škola uzavře se soukromým subjektem kontrakt o společné spolupráci na určitém výzkumu. Je to oboustranně výhodná spolupráce, která umožňuje vysoké škole oprostít se od pouhé teorie a zapojení do praktického řešení problému nebo výzkumného záměru. Na druhé straně stojící soukromý subjekt získá profesionálně odvedenou práci a možnost spolupráce se studenty či mladými akademickými pracovníky, na které je možné pohlížet jako na potenciální zaměstnance nebo externí spolupracovníky. Další možností je poskytování odborných kurzů, seminářů, školení či konferencí pro širokou veřejnost nebo pouze v rámci jedné firmy. Zdrojem příjmů může být také pronájem nemovitostí na již zmíněné konference či školení, ale také pronájem sportovních hal a tělocvičen, pokud nejsou dostatečně využívány samotnými studenty. Ve spojeném království nebo ve Francouzském a Vlámském společenství v Belgii je možné vidět tzv. „sponzorování pracovních míst“, kdy obchodní společnosti sponzorují některé katedry. To umožňuje pracovníkům a studentům patřících pod příslušnou katedru podílet se na zpracovávání odborných studií či působit ve výzkumu, který přímo souvisí s praktickou stránkou daného oboru.

Pokládám za nutné, aby se stát snažil podporovat zájem o takovouto spolupráci s vysokými školami. Na druhé straně by měly být aktivní i samotné vzdělávací instituce a nejen pasivně čekat na finanční prostředky, které dostanou od státu. Nutná je oboustranná snaha.

4.3 Nedostatky současného systému financování

V této části bych rád poukázal na nekoncepční a nevhodné kroky při tvorbě kritérií pro sestavení rozpočtu vysokých škol a obecné nedostatky současného systému. Bezpochyby existuje více zásadních nedostatků, než je v této práci zmíněno, nicméně jsou to podle mého názoru ty nejproblémovější oblasti.

Absence kontraktového financování:

Kontraktové financování představuje smlouvu mezi státem a vysokou školami o poskytnutí garantované dotace. Tu vysoké školy dostávají každoročně po dobu například pěti let. Tyto prostředky se tedy již neodvíjí (pravděpodobně by počet studentů nesměl poklesnout pod určitou hranici) od počtu studentů jako doposud. To je v dnešní době žádoucí, obzvláště proto, že Česká republika se již postupně vyrovnává vyspělým evropským zemím v počtu studentů vstupujících do terciárního vzdělávání a zbytečná masifikace pouze snižuje jeho kvalitu. Dalším důvodem pro zavedení je možnost lepšího plánování a stanovení celkové strategie. Vysoká škola může na několik let dopředu určit, jaký objem finančních prostředků investuje do vědy a výzkumu, na výstavbu či renovaci budov a školního vybavení. Nebo na spolupráci s předními odborníky z praxe a dalšími externími pracovníky v daném oboru, kteří by měli přispět ke zvýšení kvality výuky. S tím tedy samozřejmě souvisí i větší zodpovědnost vedení školy za hospodaření a možné kvalitativní odlišení jednotlivých vysokých škol na základě schopností jejich vedení.

V současné době je situace taková, že žádná vysoká škola si nemůže být jista výší finančních prostředků, které obdrží na další období. To každoročně způsobuje velké dohady a pře o objem prostředků, který plyne veřejným vysokým školám. Takový systém podle mého názoru není důstojný a odpovídající povaze a významu terciárního vzdělávání. Zavedení této kontraktové dohody je diskutováno již několik let, nicméně se nikdy nerealizovalo. Největší překážkou je skutečnost, že *změny ve financování musejí vycházet z platné legislativy, a to jak ze zákona o vysokých školách, tak z dalších příslušných zákonných norem pro stanovení státního rozpočtu. Zatímco vlastní pravidla pro stanovení rozpočtu VVŠ je možné měnit i za současných legislativních podmínek, podoba financování prostřednictvím víceletého smluvního závazku mezi vysokou školou a*

MŠMT vyžaduje změny přesahující rámec zákona o vysokých školách a zejména zákona o rozpočtových pravidlech, vyjadřujícího zásady konstrukce státního rozpočtu.¹⁸

Tlak na přijímání většího počtu studentů:

Jak je zřejmé z výše uvedeného popisu sestavování rozpočtu, je vytvářen nepřímý tlak na univerzity a vysoké školy přijímat co nejvíce studentů, chtějí-li zvýšit svoje příjmy ze státní pokladny. V současném systému se tedy více vyplatí investovat prostředky do rozšíření kapacity školy, které se několikrát vrátí s vyšším počtem studentů namísto investic do zkvalitnění výuky. To v posledních letech nevedlo k ničemu jinému než k obrovské masifikaci vysokého školství a tím i postupnému snižování kvality vzdělání s neustále se zvyšujícím počtem studentů na jednoho učitele. Je však nutné zmínit, že poslední kroky MŠMT vedou ke zlepšení tohoto problému (viz. kapitola 4.4.).

Nedostatečná spolupráce se soukromým sektorem:

Tento problém je již okrajově zmiňován ve čtvrté kapitole. Podle studie Education at a Glance 2010 je průměrná výše soukromých prostředků v zemích OECD 31 % z celkových příjmů vysokých škol. V České republice tvoří soukromé výdaje v průměru 16,2 % výdajů na terciární vzdělávání. Tento rozdíl je možné vysvětlit existencí školného ve většině těchto zemí, ale také lepší a intenzivnější spoluprací se soukromým sektorem. Studie Education at a Glance 2010 dále uvádí, že všechny země OECD (tudiž i Česká republika) vykazují vysoké individuální zisky z terciárního vzdělávání. Na základě této informace by se mohl teoreticky předpokládat větší zájem ze strany jednotlivců i společností ze soukromé sféry investovat do terciárního sektoru. Tento předpoklad však v praxi bohužel nefunguje i přesto, že například samotný stát si každoročně nechává zpracovávat mnoho studií a analýz od soukromých společností místo aby takovéto projekty a zakázky zadával přímo vysoké školy. To by znamenalo pro vysokou školu získání dalších finančních prostředků, pro zadavatele zase určitou kontrolu a zlepšení vzájemné komunikace a vztahů s vysokými školami.

Podíváme-li se na vztah vysokých škol a podniků a společností ze soukromého sektoru, jsou poměrně výmluvná slova rektora ČVUT prof. Václava Havlíčka: *“Ve světě přináší technickým, ale i lékařským či ekonomickým školám spolupráce s průmyslem větší*

¹⁸ Skupina výzkumu a vysokého školství MŠMT. Zásady financování a pravidla stanovení rozpočtu veřejných vysokých škol pro rok 2011 a další. In *Dohodovací řízení pro stanovení výchozích dat na rok 2011* [online]. 25.6.2010 [cit. 2010-12-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/file/11158>>

část prostředků. U nás se to nedaří proto, že zejména v době krize se zahraniční firmy snaží zaměstnat lidi ze své mateřské země. Chyba je ale také u nás. Pracovníci vysokých škol často nejsou zvyklí dohodnout konkrétní výstupy v jasně daných termínech a pak je plnit. Mnozí se drží zákona, kde je zaručena svoboda bádání, takže zkoumají jaksi nezávazně. Proto nezřídka neradi podepisují termínované dohody“.¹⁹

Chyba tedy stojí nejspíše na obou stranách. Jak univerzity a akademičtí pracovníci, tak i firmy a podniky, zejména ty české, by měli hledat možnosti spolupráce, které budou výhodné pro obě strany. Takovým příkladem může být například partnerství akciové společnosti Škody Auto a ČVUT, kdy tato automobilová společnost částečně financuje univerzitní výzkumné centrum automobilového průmyslu.

4.4 Dlouhodobý záměr MŠMT

Dle zákona o vysokých školách č. 111/1998 Sb. musí MŠMT vypracovat, zveřejňovat a každý rok aktualizovat tzv. Dlouhodobý záměr vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové a inovační, umělecké a další tvůrčí činnosti pro oblast vysokých škol (dále jen Dlouhodobý záměr). Takovýto dokument je tedy i sestaven na období let 2011-2015 a jeho hlavní prioritou je zastavení nežádoucí masovosti školství a postupný přesun od kvantity ke kvalitě. Předpokladem je diverzifikace vysokého školství a na ni navazující změny ve stanovování rozpočtů. Tyto změny pro následující rok 2011 upravuje dokument vytvořený MŠMT s názvem Zásady financování a pravidla stanovení rozpočtu veřejných vysokých škol 2011 a další (dále jen Zásady financování). Byl vytvořen tak, aby navazoval na cíle stanovené v Dlouhodobém záměru a přesněji je konkretizoval.

4.4.1 Diverzifikace

V současné době vstupuje do terciárního vzdělávání více než 60 % lidí s ukončeným středoškolským vzděláním, což je podporováno normativním financováním. Požadovaný přesun od kvantity ke kvalitě musí jít ruku v ruce s již zmiňovanou diverzifikací školství. Dlouhodobý záměr MŠMT uvádí nejen dobře známé rozčlenění vysokých škol na výzkumné a vzdělávací, ale klade také důraz na profilaci jednotlivých škol z hlediska regionálního, mezinárodního, podnikatelského a celoživotního. Tak aby měla ke vzdělání přístup co nejrozmanitější skupina obyvatel a aby se správně pokryly

¹⁹ PERKNEROVÁ, K. Rektor ČVUT Havlíček je pro zavedení školného. *Denik.cz* [online]. 29.5.2009, [cit. 2010-12-01]. Dostupný z WWW: <http://www.denik.cz/z_domova/rektor-cvut-havlicek-je-pro-zavedeni-20090529.html>

například regionální či mezinárodní potřeby a podpořila věda a výzkum. Zaměření se na určitou oblast činností či bádání by měla také přinést jednodušší a efektivnější spolupráci se soukromými firmami, veřejnou správou či zahraničními partnery a umožnit tak vysoké školy dynamičtější rozvoj. Také uplatnění absolventů by teoreticky mělo být více konkrétní a použitelné v praxi než doposud.

4.4.2 Snížení počtu studentů

V rámci dlouhodobého záměru 2011-2015 je navrženo postupné snižování počtu studentů v bakalářských, magisterských i doktorských programech. Začneme-li u bakalářského stupně studia, zjistíme, že již rok 2011 by měl znamenat omezení počtu studentů na 95 % z počtu studentů v minulém roce. V případě, že ale vysoká škola sníží počet studentů v magisterském a doktorském stupni, je možné navýšit počet míst v bakalářském studiu, který odpovídá úbytku míst v magisterském a doktorském. To umožní možnou specializaci na bakalářské studijní programy.

Podíl absolventů bakalářského studia, kteří pokračují v navazujícím magisterském studiu, se dnes pohybuje kolem 80 %, počet nových absolventů s diplomem na úrovni magistra výrazně přesahuje počet bakalářů na pracovním trhu, což neodpovídá ani stanoveným cílům vysokoškolské politiky v České republice, ani potřebám její ekonomiky a pracovního trhu. Přitom úkolem magisterských programů je příprava vysoce kvalifikovaných pracovníků pro zastávání kvalifikačně náročných povolání a příprava pro případné pokračování v doktorském studiu a badatelské práci. Navrhovaná změna ve financování magisterských studijních programů si proto klade tři cíle. Prvním cílem je pokračovat ve snižování počtu nově zapsaných do dlouhého magisterského studia. Druhým cílem je postupně výrazně snížit podíl pokračujících v navazujícím magisterském studiu až k míře přijímání nejvýše 50 – 60 % absolventů bakalářských studijních programů.²⁰

Důležitou oblastí při určování, jakým směrem by se mělo české vysoké školství ubírat, je analýza potřeb trhu práce. Z historických důvodů máme stále poměrně malý počet vysokoškolsky vzdělaných lidí v porovnání s některými západními zeměmi. Pro vysokoškoláky to znamená lepší postavení na trhu práce a menší konkurenci než mají jejich kolegové v západních zemích. Zhoršení jejich pozice přišlo v roce 2008 v souvislosti s ekonomickou krizí. Jak je uvedeno v Dlouhodobém záměru MŠMT, bude

²⁰ Skupina výzkumu a vysokého školství MŠMT. Zásady financování a pravidla stanovení rozpočtu veřejných vysokých škol pro rok 2011 a další. In *Dohodovací řízení pro stanovení výchozích dat na rok 2011* [online]. 25.6.2010 [cit. 2010-12-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/file/11158>>

v roce 2020 existovat zhruba 20 % pracovních míst primárně určených pro absolventy vysokých škol. *Díky expanzi vysokého školství v posledních deseti letech bude totiž v České republice v roce 2020 na trhu práce okolo jednoho a čtvrt milionu osob s terciárním vzděláním. Zatímco v pracovní síle budou vysokoškoláci představovat okolo 25 %, pracovní místa určená pro ně budou tvořit jen asi 20 % ze všech pracovních míst. Vysokoškoláků bude tedy víc než odpovídajících pracovních míst. Znamená to, že lidé s terciárním vzděláním začnou postupně obsazovat i místa, na kterých v současnosti pracují lidé s nižším vzděláním, především středním s maturitní zkouškou. Silněji to pochopitelně zasáhne čerstvé absolventy, kteří budou na pracovním trhu hledat svou první práci*²¹.

4.4.3 Hlavní zásady a shrnutí

Protože se jedná o zavádění nových pravidel a výpočtových algoritmů do financování škol, je vhodné zpracovat studie, které poukazují na pravděpodobné krátkodobé i dlouhodobé dopady. Toho si je vědomo i MŠMT, které se zavázalo, že do konce roku 2010 vypracuje podrobnější dokument o celkových strukturálních, systémových a kvantitativních charakteristikách českého vysokého školství ve srovnání s vývojem v ostatních evropských státech. Zároveň se MŠMT a další odborníci shodují na tom, že navrhované změny nemají a ani nemusejí být zaváděny skokově, nýbrž postupnými kroky. *České vysoké školství jako celek totiž není ve stavu vyžadujícím bezodkladné řešení, jež nebude brát ohled na nepříznivé důsledky, které to může mít pro jednotlivé instituce i rozkolísání celého systému. Navrhované změny pro rok 2011 proto sice nejsou z hlediska dalších let konečné, ale zároveň zřetelně odrážejí dlouhodobý trend, který bude zachován i v příštích letech.*²²

Protože tyto změny v koncepci financování přinášejí do hospodaření vysokých škol určitou nejistotu, rozhodlo se MŠMT držet zásady, *podle které navrhovaná změna algoritmu výpočtu nebude mít větší dopad na výši rozpočtu žádné VVŠ než ± 10 %.*²³

²¹ MŠMT. Dlouhodobý záměr vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové a inovační, umělecké a další tvůrčí činnosti pro oblast vysokých škol na období 2011 – 2015. In *Dlouhodobé záměry a jejich aktualizace* [online]. [200?] [cit. 2010-12-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/dlouhodoby-zamer-vzdelavaci-a-vedecke-vyzkumne-vyvojove-a-highlightWords=dlouhodob%C3%BD+z%C3%A1m%C4%9Br+2011>>

²² Skupina výzkumu a vysokého školství MŠMT. Zásady financování a pravidla stanovení rozpočtu veřejných vysokých škol pro rok 2011 a další. In *Dohodovací řízení pro stanovení výchozích dat na rok 2011* [online]. 25.6.2010 [cit. 2010-12-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/file/11158>>

²³ Skupina výzkumu a vysokého školství MŠMT. Zásady financování a pravidla stanovení rozpočtu veřejných vysokých škol pro rok 2011 a další. In *Dohodovací řízení pro stanovení výchozích dat na rok 2011* [online]. 25.6.2010 [cit. 2010-12-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/file/11158>>

Tento Dlouhodobý záměr MŠMT hodnotím pozitivně. Podle mého názoru je tato cesta tou správnou. Je však třeba se na celou věc dívat v širším kontextu a tento strategický dokument nepřeceňovat. Není tomu dlouho, co probíhali časté diskuse nad Bílou knihou a neustále bylo připomínáno, že v České republice není dostatek vzdělaných lidí. O několik let později je MŠMT naprosto opačného názoru, snaží se naopak počty studentů snížit a vycházet z jiných priorit než které jsou stanoveny v Bílé knize. Může se také zdát, že je za tímto krokem pouze nedostatek financí a neochota financovat více studentů v magisterských programech²⁴. Podstatnou věcí, na kterou by měl být dáván pozor, je skutečnost, že stávající systém studia je většinou koncipován jako pětiletý. V souladu s Boloňskou dohodou sice postupně došlo téměř na všech vysokých školách k rozdělení studia do bakalářského a magisterského stupně, ale obsah učiva zůstal stejný. Předpokládá se totiž a v praxi k tomu i dochází, že většina studentů nekončí po absolvování bakalářského stupně, ale pokračuje ve studiu dále. Mělo by tak zároveň s omezováním počtu studentů v magisterských programech docházet také ke změně obsahu bakalářského studia. Aby jejich absolventi měli skutečné znalosti použitelné v praxi. V současné době student získá spíše teoretický základ, který je poté více profilován v navazujícím studiu. Jedná se o změny, které si vyžádají určitý čas a školy by na ně měly být připraveny s dostatečným předstihem. MŠMT se tedy vydalo cestou snižování počtu studentů. Je však otázkou, jak tuto svou politiku bude aplikovat na soukromé vysoké školy, pro které by tato opatření mohla mít existenční dopady.

Jsem toho názoru, že by se MŠMT mělo také zabývat mechanismy a opatřeními, která budou vysoké školy motivovat k rychlejšímu výstupům, k většímu zájmu na rychlém zakončení studia svých studentů. V současném systému je pro vysokou školu výhodnější déle studující student než ten, který své studium ukončí v řádné době. Nastavit systém a strukturu studia tak, aby nevznikalo tolik prostoru pro opakování, omlouvání zkoušek nebo prodlužování studia. Zároveň se tuto větší efektivitu snažit hledat tak, aby to nebylo na úkor kvality poskytovaného vzdělání.

²⁴ Z bakalářského automaticky na magisterský stupeň? Už ne.. *Economix*. 29.11.2010, č.5, s. 16-17. Dostupný také z WWW: <<http://www.economix.cz/magazin/2010/2010-5.pdf>>

5 Vybrané statistické ukazatele vysokého školství

Níže uvedená tabulka udává počet studentů a absolventů v roce 2002 a 2009. Je zde přehledně ukázána rostoucí poptávka po studiu a jeho větší dostupnost pro širší veřejnost z důvodu navyšování kapacit a dynamickému rozvoji soukromých vysokých škol.

Tabulka 3: Počet studentů vysokých škol

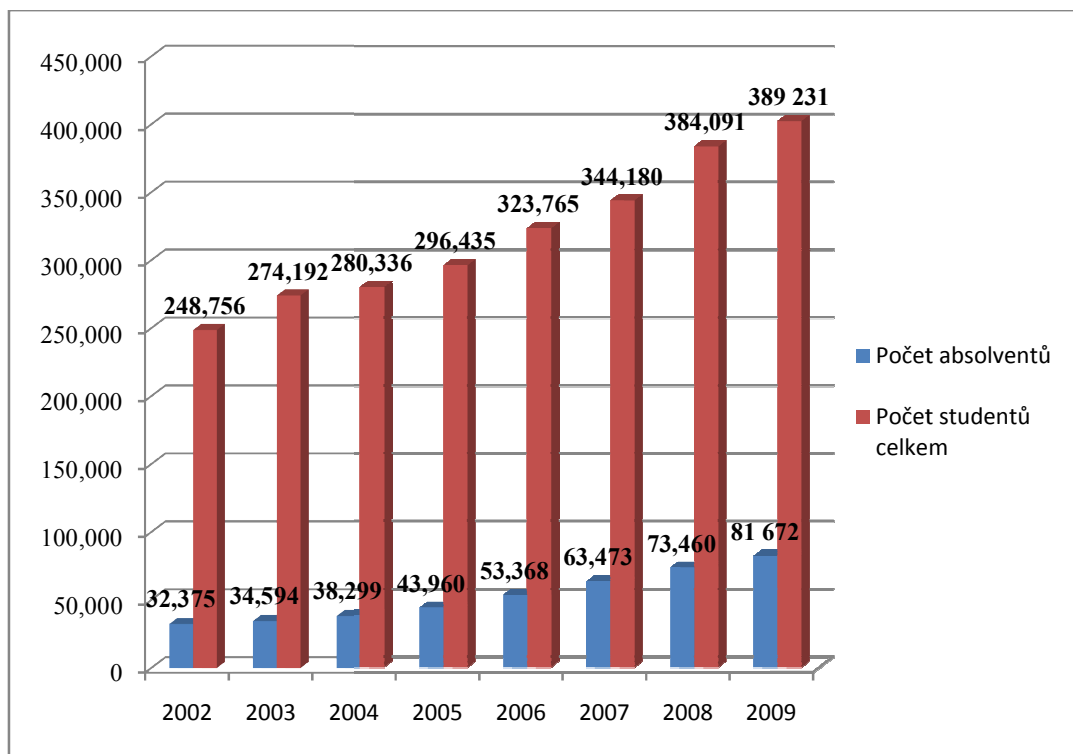
Počet studentů vysokých škol							
	Celkem	Prezenční studium	Distanční a kombinované studium		Celkem	Prezenční studium	Distanční a kombinované studium
2002				2009			
Vysoké školy celkem							
Celkem studenti	248 756	199 610	49 146	Celkem studenti	389 231	277 184	116 396
Absolventi	32 375	26 875	5 500	Absolventi	81 672	58 665	23 086
Veřejné vysoké školy							
Celkem studenti	235 874	192 968	42 906	Celkem studenti	333 580	257 162	80 357
Absolventi	30 880	26 049	4 831	Absolventi	69 647	54 540	15 182
Soukromé vysoké školy							
Celkem studenti	7 891	4 416	3 475	Celkem studenti	56 357	20 270	36 143
Absolventi	447	418	29	Absolventi	12 032	4 127	7 905

Pozn.: v tabulce nejsou zahrnuty státní vysoké školy

Zdroj: UIV, Ročenky školství v ČR

Počet zapsaných studentů ke studiu se zvýšil v absolutním vyjádření o 140 475, v relativním vyjádření šlo o nárůst ve výši 56,5 %. Počet absolventů vzrostl o 49 297, což v relativním vyjádření znamená nárůst o 152,3 %. Zejména zvýšený počet absolventů můžeme připsat dynamickému rozvoji soukromých vysokých škol - jejich počet studentů byl v roce 2009 více než šestkrát vyšší (614 %) než v roce 2002. Další graf ukazuje přehled zapsaných studentů a absolventů v letech 2002 až 2009. Je to tedy přehledný důkaz, že k často zmiňované masifikaci školství v těchto letech skutečně došlo.

Graf 1: Vývoj počtu studentů a absolventů vysokých škol

Pozn.: graf zahrnuje studenty a absolventy VVŠ a SVŠ v bakalářském, magisterském i doktorském stupni studia

Zdroj: ÚIV Statistické ročenky školství 2002-2009, vlastní

Mluvíme-li o masovosti vysokého školství, je vhodné zanalyzovat, ve kterých odvětvích a studijních oborech byl tento jev nejvíce výrazný. Největší nárůst zaznamenalo odvětví ekonomických věd, což můžeme připsat již zmíněnému rozvoji soukromých vysokých škol. Většina těchto institucí působí právě na poli ekonomie. Zaplnili tak „díru na trhu“, která vznikla přechodem z centrálně plánované ekonomiky na tržní. S příchodem velkých zahraničních společností a celkovému nárůstu sektoru služeb, kde je ekonomické vzdělání dobře uplatnitelné, se zvyšoval i počet zájemců o studium tohoto oboru. Nárůst v tomto odvětví činil mezi roky 2003 a 2009 95,33 %. To částečně vysvětluje upadající prestiž ekonomického vzdělání, k čemuž přispělo otvírání nových ekonomicky zaměřených fakult i trh soukromých vysokých škol. Podobný „boom“ nastal také v odvětví Humanitní a společenské vědy a nauky, kde došlo ke zvýšení počtu studentů o 95 %. Naproti tomu studijní zaměření technické vědy a nauky zaznamenaly nárůst „pouze“ ve výši 29 %.

Tabulka 4: Počty studentů podle studijních programů

	Počty studentů podle studijních programů						
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Přírodní vědy a nauky	20 166	21 514	23 283	24 654	26 552	28 095	29 920
Technické vědy a nauky	66 694	69 903	74 422	79 487	82 276	83 928	86 036
Zemědělsko-lesnické a veter. vědy a nauky	9 349	10 265	11 280	12 173	12 809	13 840	14 614
Zdravotnictví, lékař. a farmac. vědy a nauky	18 195	20 087	22 036	24 114	25 398	26 697	27 744
Humanitní a společenské vědy a nauky	33 925	38 200	42 390	47 735	53 752	60 182	66 165
Ekonomické vědy a nauky	49 951	55 077	62 133	70 677	81 148	90 343	97 569
Právní vědy a nauky	11 770	12 575	13 321	14 039	15 079	16 135	16 973
Pedagogika, učitelství a soc. péče	33 530	36 464	39 647	42 175	45 665	47 567	48 404
Vědy a nauky o kultuře a umění	5 491	6 073	6 697	7 446	8 183	9 045	9 799

Zdroj: UIV, B7 Vývoj terciárního vzdělávání, Počty studentů podle studijních programů

Zaměříme-li se na tuto problematiku ze strany výstupů vysokých škol, zjistíme, že největší nárůst absolventů zaznamenalo opět odvětví ekonomických věd. Počet absolventů se mezi roky 2003 a 2009 téměř ztrojnásobil. V relativním vyjádření se jedná o růst ve výši 294 %. O něco nižší nárůst zaznamenaly technické vědy a nauky a to ve výši 239 %. Tyto údaje v žádném odvětví neodpovídají nárůstu počtu studentů. Podle mého názoru je to způsobeno dvěma důvody. Zavedením bakalářského stupně studia a tím i zvýšením počtu absolventů. Přihlédneme-li však ke skutečnosti, že drtivá většina těchto absolventů pokračuje dále v magisterském studiu, dovoluji si tvrdit, že to je také důkaz snižujících se požadavků na úspěšné ukončení studia. Viditelný výsledek nepřímého tlaku na zvyšování počtu vysokoškolsky vzdělaných lidí.

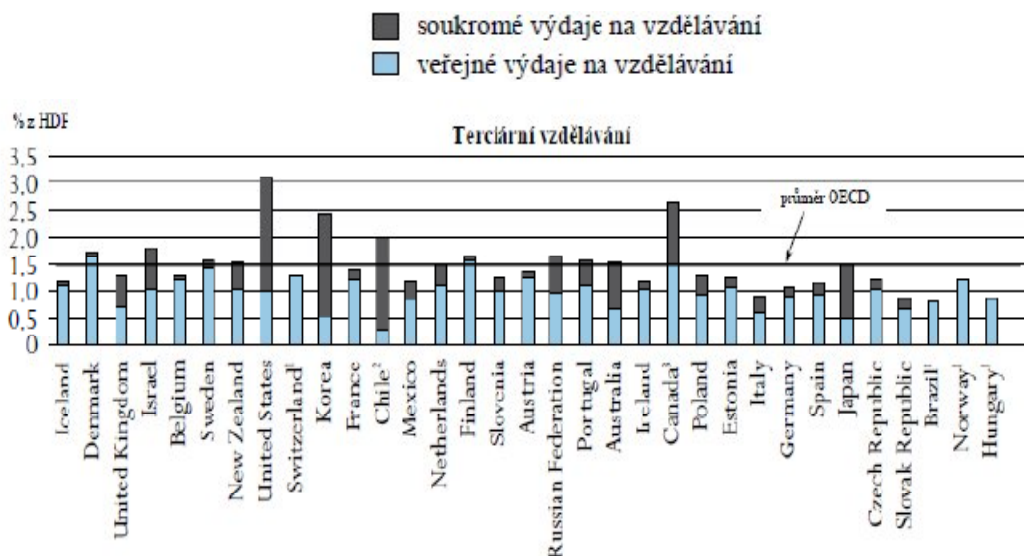
Tabulka 5: Počty absolventů podle studijních programů

Počty absolventů podle studijních programů							
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Přírodní vědy a nauky	2 410	2 957	3 364	4 496	4 888	5 328	5 529
Technické vědy a nauky	7 630	8 520	9 198	11 841	15 641	17 971	18 218
Zemědělsko-lesnické a veterinární vědy a nauky	1 305	1 417	1 713	2 242	2 653	2 809	3 049
Zdravotnictví, lékařské a farmaceut. vědy a nauky	2 426	2 730	3 113	3 460	3 837	4 257	5 042
Humanitní a spol. vědy a nauky	4 319	5 012	6 211	7 455	8 929	10 150	12 186
Ekonomické vědy a nauky	7 494	9 619	11 224	13 319	15 394	18 943	22 008
Právní vědy a nauky	1 470	1 712	1 920	2 000	2 240	2 396	2 628
Pedagogika, učitelství a soc. péče	5 155	5 588	6 615	7 612	8 936	10 035	11 440
Vědy a nauky o kultuře a umění	923	1 010	1 133	1 219	1 485	1 568	1 847

Zdroj: UIV, B7 Vývoj terciárního vzdělávání, Počty absolventů podle studijních programů

Již byl zmíněn nedostatečný objem prostředků putujících do terciárního sektoru. Provedeme-li porovnání se zahraničím, zjistíme, že průměrná výše výdajů zemí OECD na tento sektor činí jednu třetinu všech výdajů na vzdělávání – 1,5 % HDP. Oproti výdajům na primární a sekundární systém školství se tyto vynakládané prostředky liší nejvíce. Je to zejména z důvodu rozdílné délky a organizace výuky v jednotlivých státech. Největší podíl výdajů na tento sektor mají dlouhodobě Spojené státy americké. Kanada, Chile a Jižní Korea se pohybují v rozmezí 2 – 3 %. Těsně nad průměrem zemí OECD je v objemu prostředků směřovaných do vysokoškolského vzdělávání Rusko, Dánsko, Švédsko, Finsko, Izrael a Portugalsko. Překvapivě může působit skutečnost, že například Spojené království, Francie, Švýcarsko a Norsko vydají na terciární sektor méně financí než je průměr všech zemí Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj. Výdaje České republiky na tuto oblast činí zhruba 1,2 % HDP. Názornější přehled nám ukazuje následující graf.

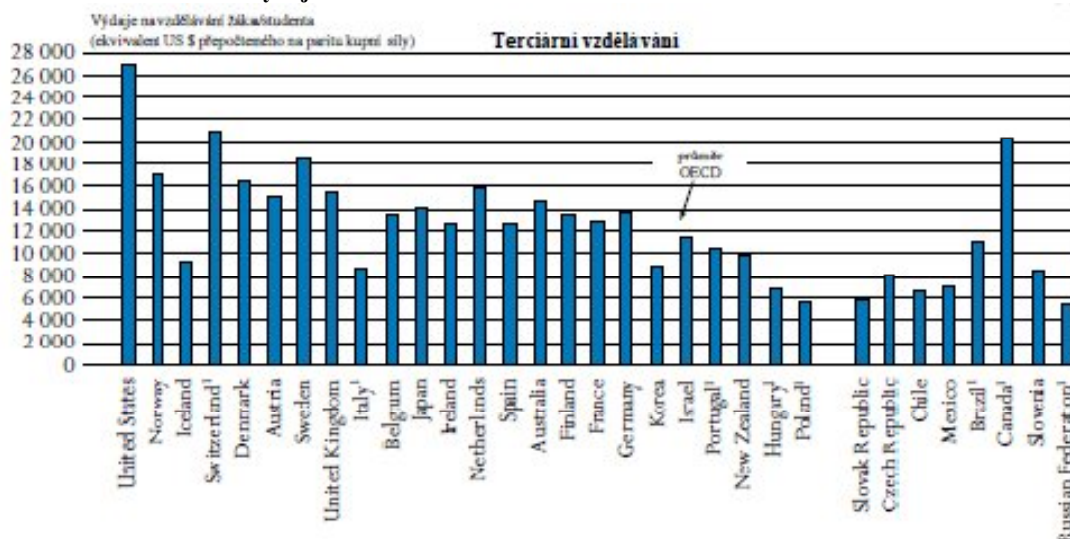
Graf 2: Výdaje na vzdělávání jako procento HDP

Zdroj: OECD. Tabulka B2.4, Annex 3 (www.oecd.org/edu/eag2010), 2007

Dalším ukazatelem zohledňujícím míru výdajů na terciární vzdělávání je průměrný roční objem prostředků na studenta. Jak ukazuje níže uvedený graf, výdaje na vlastní vzdělávání studenta se pohybují od zhruba 5 800 USD v Polsku, Rusku a Slovensku až do 27 000 USD, které vynakládá USA. Průměr zemí OECD činí 13 000 USD. Na této hranici se pohybuje Belgie, Japonsko, Irsko, Španělsko a Francie. Česká republika vydává zhruba 8 100 USD, což znamená, že je silně pod průměrem ostatních zemí.

Graf 3: Průměrné roční výdaje na vzdělávací instituce na studenta

Zdroj: OECD. Tabulka B1.1a, Annex 3 (www.oecd.org/edu/eag2010)

6 Finanční spoluúčast studentů – školné

Poměrně kontroverzním projektem, jež má přinést do terciárního sektoru více finančních prostředků, je bezpochyby finanční spoluúčast studentů neboli školné. Jedná se o prostředek, který je na západ od našich hranic poměrně běžnou součástí vysokého školství se svojí pozitivní i negativní stránkou věci. Myšlenky směřující k zavedení školného se začaly objevovat již na začátku devadesátých let, ale první oficiální dokument vzešlý od politických představitelů, který se snaží nastínit směr, jakým by se mělo české vysoké školství v oblasti financování vydat, nese název Bílá kniha terciárního vzdělávání.

6.1 Druhy školného

Koncept školného je v podstatě možné rozdělit na přímé a odložené školné s tím, že obě možnosti mohou být různým způsobem modifikovány či doplněny.

6.1.1 Přímé školné

Nejjednodušší a nejméně administrativně nákladné je zavedení přímého školného. Student platí obvykle předem stanovenou částku na začátku každého semestru nebo akademického roku. Tento systém je zaveden na všech soukromých vysokých školách a některých vyšších odborných školách v České republice. Ze sociálního hlediska je však nejméně vhodným, protože jednoznačně znevýhodňuje studenty z nízko příjmových rodin. Obzvláště v době, ve které neexistuje systém bezúročných půjček či dostatečně vysokých sociálních stipendií a řada lidí má problém pokrýt své životní náklady na studium. Studenti samozřejmě mohou využít běžných komerčních půjček od bank a jiných finančních institucí. Ty jsou však nevýhodné jak pro studenta, tak pro věřitele. Student si není jistý, zda vysokou školu zvládne a dopracuje se k vytouženému titulu, proto často nechce riskovat zadlužení a ztrátu několika let neúspěšným studiem. Pokud se už rozhodne takovou komerční půjčku vzít, bude tomu odpovídat i vysoká úroková sazba nebo nároky na ručení, kterými se banka zajišťuje proti případnému nesplacení klientova závazku.

Nutno dodat, že využívání takovýchto půjček na přímé školné respektive studium soukromé vysoké školy není v České republice příliš obvyklé. Zejména z důvodu malé

prestiže soukromých vysokých škol a jejich nízké náročnosti, která umožňuje zároveň pracovat i studovat.

6.1.2 Odložené školné

Z hlediska sociální spravedlnosti je jednoznačně vhodnější zavedení odloženého školného, které neznevýhodňuje studenty z nízko příjmových skupin tak jako školné přímé. Spočívá v tom, že student po celou dobu studia nemá povinnost cokoli hradit. Tato povinnost mu vzniká až po absolvování vysoké školy a to ve chvíli, kdy jeho průměrný příjem překročí stanovenou výši (například 1,5 x průměrné mzdy). Poté splácí po určitou dobu procento ze svého příjmu nebo části příjmu, která je nad stanovenou hranicí. Tento systém může být různě modifikován. Například stanovením věkové hranice, po jejímž přesažení již nebude povinnost hradit školné. Stanovení pravidel pro prominutí anebo snížení školného studentům ze sociálně slabších rodin. Nebo při ochotě uhradit školné přímo, udělit možnou slevu na školném.

Těmito a dalšími modifikacemi můžeme školné rozdělit do čtyř kategorií.²⁵

- časově neomezená absolventská daň
- časově limitovaná absolventská daň
- odvádění procentuelně stanovené částky z příjmu do doby splacení neúročeného závazku
- odváděním procentuálně stanovené částky z příjmu do doby splacení úročeného závazku

Časově neomezená absolventská daň znamená povinnost odvádět stanovenou částku z příjmu po celou dobu ekonomické aktivity absolventa. Jedná se tedy o finanční zatížení na celý profesní život. V současné době je k ní přistupováno spíše jako k teoretickému konceptu, protože prakticky každý by byl nucen zaplatit mnohonásobně více než jeho studium ve skutečnosti stálo.

Další variantu představuje časově limitovaná absolventská daň, při jejímž zavedení absolvent odvádí procentuálně stanovenou část příjmu po předem stanovenou dobu. *Např. 5 % po dobu 15-ti let, po tomto období je závazek vyrovnán bez ohledu na výši reálně splacené částky. Investor, který poskytne prostředky potřebné k financování vysokoškolského studia, uzavře se studentem smlouvu, ve které se student zavazuje*

²⁵ MATĚJU,P.;SIMONOVÁ,N.:*České vysoké školství na křižovatce:Investiční přístup k financování studia na vysoké škole v sociologické reflexi*, Sociologický ústav AV ČR, 2005, str. 46

*odvádět určité procento své budoucí mzdy po předem stanovenou dobu. Od chvíle, kdy investor poskytne studentovi finanční prostředky, nemá možnost ovlivňovat studenta ve svůj finanční prospěch. Nutnou podmínkou pro funkčnost takového systému je ale rozvinutý kapitálový trh. Student se tak za poskytnutí prostředků ke studiu ve chvíli, kdy nedisponuje dostatečnými finančními prostředky a informacemi, rozhodne prodat budoucí část svých příjmů investorovi.*²⁶

Při splacení neúročeného závazku má absolvent povinnost odvádět procentuální část svého příjmu do doby splacení závazku (tzv. australský systém HECS). V případě, že bude mít absolvent dostatek prostředků na úhradu školného přímou platbou, bude zvýhodněn slevou. Neúročení závazku *"motivuje poskytovatele vzdělávacích služeb ke zvýšení jejich kvality více než systém s úročeným závazkem (mají zájem získat nominálně stanovenou částku co nejdříve, aby její reálná hodnota byla co největší)".*²⁷

V systému odloženého školného tak vzniká silnější vazba mezi studentem a poskytovatelem vzdělání, který by měl mít zájem na dobrém profesním uplatnění svých absolventů. Společensky přijatelnější je bezpochyby zavedení procentuálně stanovené částky z příjmu, která bude do doby splacení neúročena. *Jestli jsou k závazku připočítávány úroky nemá žádný vliv na výši měsíčních splátek. Splátky jsou totiž tvořeny podílem ze mzdy. Dotování úroků státem ovlivní pouze dobu splacení. Neúročení závazku tedy nijak nepomůže absolventům ze sociálně slabších vrstev v období, kdy se nejvíce obávají finančních problémů, kdy si hledají práci, zařizují bydlení apod. Absolventi s nízkými příjmy, kteří svou půjčku budou splácet dlouhou dobu, budou mít ale obavy z narůstání nominální hodnoty dluhu. Proto je z důvodu zabránění diskriminace studentů z nízkopříjmových rodin lepší závazek neúročit, i když dotace úroků vedou ke zvýšení počtu půjčujících si studentů a celkového objemu studentského dluhu.*²⁸

²⁶ BOUDOVÁ, Michaela. *Možnosti zavedení školného v ČR*. Brno, 2006. 81 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně, Ekonomicko-správní fakulta. Dostupné z WWW: http://is.muni.cz/th/63046/esf_m/diplomova_prace.pdf

²⁷ MATĚJU, P.; SIMONOVÁ, N.: *České vysoké školství na křižovatce: Investiční přístup k financování studia na vysoké škole v sociologické reflexi*, Sociologický ústav AV ČR, 2005, str. 46

²⁸ BOUDOVÁ, Michaela. *Možnosti zavedení školného v ČR*. Brno, 2006. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně, Ekonomicko-správní fakulta

Odložené školné plní několik funkcí současně.²⁹

- je to funkce investiční (úvěrová): každý má přístup ke vzdělání nezávisle na tom, zda má či nemá prostředky na úhradu studia
- je to funkce solidární-pojišťovací: úspěšnější absolventi zaplatí více než méně úspěšní (neúspěšní neplatí nic). Jedná se o určitou solidaritu méně a více úspěšných (neúspěšných) absolventů, o způsob jejich ochrany před rizikem i o rozptýlení rizika, které nese poskytovatel vzdělávacího servisu.
- je to funkce ceny (resp. přenesené ceny): vzdělávací zařízení je motivováno k co nejlepší kvalitě vzdělávacího servisu z hlediska uplatnění absolventa na profesních trzích a získává finanční prostředky podle toho, jak se jeho absolventi na profesních trzích uplatňují.

Nejdůležitější prvek v zavádění odloženého školného spatřuji v diferenciaci jeho výše a pravidel pro různě zaměřené vysoké školy. Existují obrovské rozdíly mezi platy absolventů například pedagogických a právnických fakult a tomu by měla být také přizpůsobena výše školného.

6.2 Argumenty pro zavedení školného

Základní argument pro školné vychází z chápání vzdělávání jako smíšeného statku (viz. kapitola 3). Ten přináší užitky jak společnosti, tak absolventům a proto je žádoucí aby se tito podíleli na jeho financování. V době silného nedostatku zdrojů ve vysokém školství je zřejmě nejčastějším argumentem pro zavedení školného navýšení příjmů jednotlivých vysokých škol. Téměř všichni jeho zastánci se shodují, že v případě zavedení finanční spoluúčasti studentů je nutné, aby dotace a celkové prostředky ze státního rozpočtu nepoklesly a nadále byly vzdělávacím institucím přidělovány alespoň v takové výši jako doposud. Z toho vyplývá, že školné by bylo příjmem pouze konkrétní vysoké školy a putovalo přímo na její účet, což by zajistilo lepší možnost plánování a stanovení strategie vysoké školy. Možnost rozhodnout se, zda investovat do vědy a výzkumu, nákupu nového vybavení, rekonstrukci budov či zlepšení platových podmínek pro pedagogy. Je to jednoduše prostředek, který dá vysokým školám větší svobodu.

²⁹ MATĚJU,P.;SIMONOVÁ,N.:*České vysoké školství na křižovatce:Investiční přístup k financování studia na vysoké škole v sociologické reflexi*, Sociologický ústav AV ČR, 2005, str. 46

Dalším a to velmi silným argumentem je nutnost zamezení zneužívání statusu studenta. Existuje nespočet případů, kdy se člověk s ukončeným středoškolským vzděláním запиše ke studiu na vysoké škole pouze z důvodu získání výhod, na které má z titulu studenta nárok. Jedná se zejména o možnost placení nižších daní, využívání slev a relativně levného ubytování na kolejích nebo čerpání sociálních a ubytovacích stipendií. Podobným problémem je záměrné prodlužování studia z důvodu výše uvedených výhod. Aneb, co je zdarma, toho si lidé neváží a zbytečně tyto statky nadužívají. Zavedení školného by tento problém zcela vyřešilo a ušetřilo tak veřejným rozpočtům poměrně velkou částku. Dalším často uváděným důvodem pro finanční spoluúčast studentů je zvýšení motivace, jejich větší zájem a tlak na vysokou školu poskytovat kvalitnější služby a tím i zvýšení úrovně celého vysokého školství.

Pojmutí školného jako investice, kterou si student zajišťuje lepší uplatnění na pracovním trhu a lepší postavení ve společnosti je dalším důvodem pro placení školného. Je to ryze soukromá investice, která sice samozřejmě vytváří pozitivní externality a působí tak kladně na celou společnost (viz. kapitola 3), ale primárně se jedná o soukromý záměr. Fakt, který nelze v dnešním globalizovaném světě opomenout, je v posledních letech častěji využívaná možnost studovat a později i pracovat popřípadě pouze odejít za prací do jiné země. Proč by tedy mělo být vzdělání plně hrazené státem, když mnozí po ukončení studia přesídlí do zahraničí a podílí se na tvorbě HDP a růstu ekonomiky v jiné zemi. Zde by měla existovat určitá míra solidarity s těmi, kteří v budoucnu do terciárního sektoru vstoupí a zejména s těmi, z jejichž daní bylo studium financováno. Ne pouze zdarma vystudovat a poté přesídlit do jiné země, což je díky boloňskému procesu a snaze o uznávání vysokoškolských titulů stále jednodušší. Pádným argumentem pro zavedení školného je rozlišení kvality prostřednictvím poptávky po jednotlivých vysokých školách. Pokud bychom vycházeli ze současných návrhů, kdy by měla být stanovena pouze maximální výše školného, mohl by nově vzniklý trh vzdělávání sám určit, která vysoká škola může nasadit vyšší školné, protože je o ni zájem a která nikoli. Je tedy možné pohlížet na školné také jako na konkurenční nástroj. V neposlední řadě je to také prostředek, který zajistí odpovědnější rozhodování a přístup ke vzdělávání ze strany studentů. Nebude již tak jednoduché vzít dočasně zavděk jinou školou než tou, na kterou se zájemce nedostal z důvodu nesložení přijímacích zkoušek.

6.3 Argumenty proti zavedení školného

Školství jako celek produkuje pozitivní externality (viz. kapitola 3), což je uváděno jako důvod proč nezatěžovat finanční spoluúčastí studenty a celý systém financovat z veřejných peněz. Vysoké školy totiž přinášejí užitky nejenom lidem, kteří se ho aktivně účastní, ale celé společnosti v podobě stabilní ekonomiky, lékařské péče, nových výsledků výzkumů a vývoje a mnoha dalších statků a služeb, s kterými se denně setkáváme. Odhlédneme-li od lékařské péče, je samozřejmě diskutabilní, zda výše vynaložených prostředků na vysoké školství odpovídá jeho výstupům a zda jsou tedy zmiňované pozitivní externality vyšší než vstupy.

Školné je velikým zásahem do celého systému vzdělávání a v případě jeho skutečného zavedení výrazně změní pohled celé společnosti na vzdělání a přístup k němu. Jeho nejhlasitější odpůrci používají často argument, že již dnes jsou vysoké školy nedostupné pro lidi z nízko příjmových rodin a školné tuto situaci nemůže v žádném případě zhoršit. Již tak vysoké životní náklady na studium v cizím městě, učebnice a další školní pomůcky vzrostou o povinnost placení školného. To může mít výrazně demotivující efekt pro studenty s nízkým ekonomickým zázemím. Obzvláště v situaci, kdy si mladý člověk není jistý, zda studium zvládne a přinese mu požadované užitky, bude často upřednostňovat nástup do zaměstnání nebo vzdělání jiného, levnějšího charakteru (např. VOŠ). Těžko bude riskovat ztrátu několika let neúspěšným studiem a tedy i obrovské náklady obětované příležitosti proto, aby poté musel hradit dluh vysoké škole. Vyvstává však otázka, zda se ze vzdělávacího systému pouze nevyselktují jedinci, kteří na studium nemají požadované schopnosti a dovednosti. Na druhou stranu je však třeba říci, že aby byl člověk ochoten jít do této riskantní investice, musí tomu odpovídat výstupy vysokoškolského studia. To je v současné době poměrně diskutabilní.

Příznivci školného jsou přesvědčeni, že bude motivovat studenty k odpovědnějšímu přístupu a větším nárokům na své pedagogy a školu. A na druhé straně stojící vzdělávací instituce ke kvalitnějšímu poskytování vzdělání. Tento názor explicitně předpokládá, že v současné době pedagogové neodvádí takové výkony, jaké by mohli a staví školu do role nesprávně fungující instituce. S tím nemohu ze svých osobních zkušeností souhlasit. Samozřejmě existují rezervy v metodice učení, obsahu a struktuře jednotlivých předmětů, to jsou však koncepční věci, které se nevyřeší zavedením školného.

Soukromé vysoké školy jsou instituce, které jsou primárně financovány ze školného vybraného od studentů, jehož výše začíná zhruba na 16 000 Kč za semestr. Tomu také odpovídá kvalita poskytovaného vzdělání, která je nesrovnatelně nižší v porovnání s veřejnými vysokými školami. Je otázkou, zda se po zavedení školného, nevydá české vysoké školství cestou postupného snižování nároků a obtížnosti studia jen proto, aby maximalizovalo příjmy ze školného. Nehledě na to, že zavedením finanční spoluúčasti studentů vstoupí veřejné vysoké školy na trh placeného školství, kde už několik let působí mnoho subjektů. Vznikne tedy určitě početná skupina zájemců o vysokou školu, kteří si raději zvolí SVŠ a snazší cestu k vysokoškolskému titulu i za cenu zaplacení o něco vyššího školného. Dalším argumentem proti školnému je předpoklad, že se bude více vyhovovat poptávce a budou tak vznikat a rozšiřovat se populárnější a dobře uplatnitelné studijní obory na úkor těch méně oblíbených a specifitějších, což je v mnoha případech společensky nežádoucí.

Filozof Jan Keller ve svém článku Deset důvodů, proč nezavádět školné³⁰ spekuluje o smysluplnosti zavedení odloženého školného. *Průměrný příjem v zemi je v současné době o nějakých deset tisíc korun nižší, než kolik činí průměrný příjem vysokoškoláků. To ale znamená, že absolvent vysoké školy začne půjčku splácet už v okamžiku, kdy překročí průměr platu celé populace, k jehož dosažení prakticky nepotřeboval studovat vysokou školu. Může se pohybovat téměř o deset tisíc korun pod příjmem jen průměrně úspěšného vysokoškoláka, a přesto bude musit již platit. Poměrně snadno může dojít k tomu, že celou půjčku i s úroky bude muset splatit, aniž by vůbec kdy dosáhl třeba jen průměrného příjmu vysokoškoláka.* Vyplatí se tedy skutečně studovat VVŠ? Dalším jeho postřehem je skutečnost, že v případě, *kdy absolvent vysoké školy nedosáhne ani průměrného platu v zemi, nemusí půjčku splácet. Soukromé bance ji za něho zaplatí stát. To ale znamená, že za studium s pochybnou finanční návratností bude platit daňový poplatník včetně těch bezdětných a včetně rodičů nestudujících. Až dosud platil daňový poplatník (i bezdětný) skrze příslušnou kapitolu státního rozpočtu přímo školám na vzdělávání.* Nyní k této platbě přibude ještě úhrada školného a úroky za ty studenty, kteří nedosáhnou stanovené příjmové hranice. Keller dále uvádí, *že žijeme v postprůmyslové společnosti, která vyžaduje a i do budoucna bude vyžadovat vzdělání vyšší, než bylo obvyklé ve společnosti průmyslové. Spolu s tím však nebudou přímo*

³⁰ Keller, J.: *Deset důvodů proč nezavádět školné*. In *Proč nezavádět školné*. 2010. str. 26-35 [online]. 2010 [cit. 2010-12-01]. Dostupné z WWW: <http://vzdelaninenizbozi.cz/dokumenty/BrozuraVNZ!-Proc_nezavadet_skolne.pdf>

úměrně narůstají materiální a sociální výhody, jež vysokoškolské vzdělání poskytuje. Vzdělání bude prostě podmínkou stále více nutnou, avšak stále méně dostačující k zajištění alespoň trochu slušné životní úrovně.

S příchodem společnosti vzdělání se výrazně zužuje možnost svobodně se rozhodnout, zda tuto poměrně rizikovou investici podniknout. Bude třeba studovat stále více přesto (či spíše právě proto), že se to bude vyplácet v průměru stále méně.

6.4 Navrhovaná koncepce školného

Na veřejnost zatím pronikly pouze hrubé návrhy a základní prvky koncepce školného. Političtí představitelé se shodli, že zaváděné školné bude odložené a nikoli přímé jak navrhovala například politická strana TOP 09 v čele s jejím předsedou Karlem Schwarzenbergem. Důvodem k návrhům přímé platby byla zejména nízká nákladnost a okamžitý přístup k peněžním prostředkům.

Povinnost platit školné vznikne až ve chvíli, kdy jeho příjem v zaměstnání překročí průměrnou mzdu v České republice. V případě, že by student nedosáhl stanovené příjmové hranice, automaticky přejde jeho závazek na stát. V praxi to tedy bude fungovat tak, že student nastoupí ke studiu a v ten moment za něj zaplatí školné stát. Vysoké školy tak budou mít okamžitý přístup k finančním prostředkům. Věřitelem se tedy stane stát ve chvíli, kdy student splní podmínky pro úhradu školného. Národní ekonomická rada vlády navrhuje, aby půjčky, které budou garantované státem, byly poskytovány Českomoravskou záruční a rozvojovou bankou (ČMZRB) a nikoli komerčními bankami, jak bylo často zmiňováno v médiích. Student se tedy stane dlužníkem nikoli vysoké školy, ale ČMZRB. Určení výše školného bude v kompetenci vysokých škol, stát pouze stanoví maximální výši a to 10 000 Kč za semestr. *Podle lídra Věcí veřejných Radka Johna tak mohou regulovat i zájem uchazečů. Tam, kde je o studium velký zájem, mohou školy nasadit školné na nejvyšší úroveň. Ty méně lákavé ale můžou po studentech chtít výrazně méně.*

Součástí tohoto systému by měla být také možnost půjčky na životní a studijní náklady, jak říká premiér Petr Nečas.³¹ Navrhované školné se bude týkat pouze těch studentů, kteří v době účinnosti zákona, ještě na vysokých školách nebudou. Zavedení

³¹ SRNOVÁ, V. *Za absolventy s podprůměrným platem zaplatí školné stát.* ČT24 [online]. 15.6.2010, [cit. 2010-12-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.ct24.cz/domaci/93082-za-absolventy-vs-s-podprumernym-platem-zaplati-skolne-stat/>>

školného je podle programového prohlášení vlády možné očekávat začátkem akademického roku 2013/2014.

Vedle návrhů odloženého školného se také mluví o tzv. zápisném, což je jednorázová platba vysoké škole na začátku akademického roku. Jedná se v podstatě o přímé školné. Bylo navrhováno ministrem školství Dobešem s tím, že by bylo zavedeno již v roce 2011, tedy zhruba dva roky před plánovaným zavedením školného a mělo vyplnit nedostatek veřejných peněz vysokým školám. Ministr zároveň předem uvedl, že návrh předloží odborné veřejnosti a v případě, že tento návrh nepodpoří Česká konference rektorů, zápisné nebude zavedeno. I přesto, že se v návrhu počítalo s odpuštěním školného studentům ze sociálně slabších rodin a těm s výbornými studijními výsledky, zaujala k němu Česká konference rektorů zamítavé stanovisko.³²

Existují také názory³³, že vzhledem ke čtyřletému volebnímu období má současná vláda jen malou šanci na úspěšné zavedení školného. Pokoušet se o tento krok, který je společností poměrně negativně přijímán půl roku před parlamentními volbami, tedy v době předvolebních slibů, by bylo nezvykle odvážné.

V otázce školného dále zůstává mnoho zásadních otázek nezodpovězeno a budí i řadu pochybností. Zejména, zda bude školné nějaký způsobem diferenciováno podle studijních oborů. Zda bude existovat nějaký věkový limit, jehož překročením se ruší povinnost hradit školné nebo zda budou půjčky skutečně bezúročné. A to nejdůležitější, kde stát vezme finanční prostředky na úhradu školného v prvních letech. Bude muset čekat minimálně tři roky na první absolventy, kteří budou teoreticky povinni hradit svůj „dluh“. Z toho vyplývá, že zavedení a pozdější správa a výběr školného budou velice nákladné, což je v době vládních škrťů a špatném stavu veřejných financí poměrně odvážný krok. Další věcí, která by měla být zohledněna je základní kritérium pro placení respektive neplacení školného a to průměrná mzda. Ta je za první pololetí roku 2010 22 678 Kč, ale například v Praze 27 966 Kč³⁴. Absolventi, kteří po studiích zůstanou nebo se přestěhují do hlavního města, mohou být znevýhodněni. Vyššími výdělky jim rychleji

³² FINANCE.CZ. *Zápisné na VŠ? V tuto chvíli není zatím aktuální*. [online]. 19.11.2010, č.11, [cit. 2010-12-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.finance.cz/zpravy/finance/288623-zapisne-na-vs-v-tuto-chvili-neni-zatim-aktualni/>>

³³ SVOBODA, M.: *Zápisné aneb chytrá horákyně*. Lidovky.cz. 2010 [online]. 27.10.2010, č., [cit. 2010-12-01]. Dostupný z WWW: <http://www.lidovky.cz/zapisne-aneb-chytra-horakyne-dil-/ln_noviny.asp?c=A101027_000074_ln_noviny_sko&klc=239624&mes=101027_0>

³⁴ Český statistický úřad, průměrná mzda ve 2. čtvrtletí 2010 [online]. 2010 [cit. 2010-12-02]. Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/xb/redakce.nsf/i/prumerna_mzda_v_jihomoravskem_kraji_ve_2_ctvrtleti_2010>

vznikne dlužnický vztah vůči státu. To může mít s obecně vyššími životními náklady pro mladé lidi demotivující účinek.

Univerzita Karlova vydala 15. 6. 2010 prohlášení: „*Za zcela zásadní považujeme to, že v případě zavedení školného nebude snižováno veřejné financování vzdělávání na vysokých školách (čili že peníze ze školného budou navíc)*“³⁵. Na této věci se shodují i všichni političtí představitelé, otázkou však je, zda se tento požadavek podaří legislativně zapracovat tak, aby skutečně k poklesu prostředků směřovaných do školství, nedocházelo. Zkušenosti ze zahraničí ukazují opačnou situaci, kdy klesá podíl veřejných prostředků do školství a roste školné.

6.5 Shrnutí

Podle mého názoru je zavedení určité spoluúčasti studentů nevyhnutelné, pokud se chceme dostat na úroveň vyspělých západních států nebo se jí alespoň co nejvíce přiblížit. Myslím si, že často kladená otázka: „souhlasíš/nesouhlasíš se školným“ může být velice zavádějící, protože záleží na druhu a konstrukci zaváděného školného, systému půjček a sociálních stipendií a v neposlední řadě na jeho samotné výši. Obzvláště proto, že v současné době zatím neexistuje konkrétní koncepce školného a všechny výše uvedené návrhy, jsou pouze zamýšlenými možnostmi, o kterých se povedou ještě mnohá jednání. Nicméně jsem toho názoru, že by určitá forma školného nebo zápisného měla být zavedena. Jak je uvedeno v textu, vysoké školství vytváří zároveň pozitivní ale i negativní externality. Dovolím si tvrdit, že i přesto, že bezpochyby existuje více pozitivních externalit, je v současné době určitá spoluúčast studentů více než vhodná. Zejména z důvodu zamezení tzv. věčných studentů a zlepšení finanční situace vysokých škol. Je však nutné mít na paměti, že se jedná o revoluční krok ve školství a měla by mu předcházet podrobná diskuse napříč politickým a akademickým spektrem. Nemělo by se samozřejmě zapomínat na veřejnost, která je poměrně citlivá na jakékoli změny, které by mohli přinést prohloubení sociální nerovnosti. Proto by měla být s tímto krokem seznamována s dostatečným předstihem, podrobnostmi a důvody, které k němu vedou. Odstrašujícím příkladem může být reforma zdravotnictví, které je nejvíce vytýkána právě špatná respektive nedostatečná prezentace v médiích.

³⁵ HÁJEK, V: *Komentář Univerzity Karlovy k tématu školné* [online]. 15.6.2010 [cit. 2010-12-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.cuni.cz/IFORUM-9344.html>>

7 Závěr:

V této bakalářské práci jsem se snažil přiblížit oblast financování vysokého školství. Vysvětlil jsem význam terciárního sektoru a důvody, proč by právě do této oblasti měl plynout dostatek finančních prostředků. Ve druhé kapitole je popsán pohled ekonomické teorie na vzdělávání jako na smíšený statek. Statek, jehož spotřeba je sice vylučitelná, ale často zde vzniká efekt přetížení, jenž negativně působí na kvalitu vzdělání. Z tohoto důvodu je vhodné zavádět určité vstupní požadavky, které by tomuto efektu zabránily.

Všeobecně je doporučováno financovat smíšené statky částečně z veřejných a soukromých zdrojů. Jsou to statky, které s sebou přinášejí pozitivní externality a působí tak kladně na celou společnost. V případě školství se jedná například o nižší kriminalitu, lepší zdravotní péči či stabilnější ekonomiku. Vedle těchto externalit jsme však schopni také identifikovat vysoké užitky samotných absolventů v podobě vyššího příjmu v zaměstnání nebo lepšího společenské postavení. Proto je žádoucí, aby se na financování podíleli studenti i společnost.

Čtvrtá kapitola je věnována současné metodice financování. Jsou zde popsány kritéria, podle kterých se přerozdělují prostředky ze státního rozpočtu jednotlivým veřejným vysokým školám a naznačeny možnosti, kde najít více zdrojů ze soukromého sektoru. Způsob financování soukromých vysokých škol je zmiňován pouze stručně, protože drtivou část příjmů těchto institucí tvoří školné.

Další kapitola obsahuje tři podle mého názoru zásadní problémy českého terciárního sektoru. Jedná se o nedostatečnou spolupráci se soukromým sektorem, tlak na přijímání stále většího počtu studentů a absenci kontraktového financování. Ta přispívá k silnému podfinancování vysokého školství, což je již několik nejpálčivější problém terciárního sektoru. Jsem toho názoru, že garance určitého objemu finančních prostředků vysokým školám je legitimním požadavkem vzhledem k jejich významu a tradici. Je zcela zřejmé, že zapracování tohoto požadavku do legislativní úpravy zákona o vysokých školách je čistě politickou otázkou.

V další části práce se věnuji tzv. Dlouhodobému záměru MŠMT na období 2011-2015, který podle zákona o vysokých školách č. 111/1998 Sb., musí ministerstvo školství vypracovat a zveřejňovat každý rok. Jeho hlavním cílem v nadcházejícím období je přechod z kvantitativně orientovaného vysokého školství na více kvalitativně zaměřený

systém. Mezi konkrétně navrhované opatření patří diverzifikace, která by měla vést ke specifitějšímu zaměření vzdělávacích institucí a lépe pokrýt například regionální či mezinárodní potřeby. Předpokladem je tedy větší specializace škol na dané odvětví a tím i možná lepší spolupráce se soukromým sektorem. Dalším opatřením je plánované snížení počtu studentů. V současné době pokračuje v navazujícím magisterském studiu více než 80 % absolventů bakalářského stupně. Cílem je postupné snižování prostupnosti mezi těmito dvěma stupni studia až na hranici 50-60 %. Zároveň by mělo docházet ke snížení při nabírání nových studentů do prvních ročníků. Mělo by tak docházet ke snižování počtu studentů na učitele a ke kvalitativní selekci, což povede ke zvýšení úrovně vzdělávání.

Závěrečná část práce je věnována finanční spoluúčasti studentů. Jsou v ní podrobně popsány charakteristiky konceptu přímého a odloženého školného se svými klady i zápory. Podkapitola 6.4. se věnuje aktuálním návrhům školného a zápisného. Ty vycházejí od politických představitelů a nejčastěji směřují k zavedení odloženého školného.

Dále jsou zmíněny argumenty pro a proti zavedení finanční spoluúčasti studentů. Jak již bylo řečeno, vzdělávání je považováno za smíšený statek, a proto se jeví jako optimální varianta financování kombinace veřejných a soukromých zdrojů. Aby část prostředků také pocházela od studentů, kterým vzdělání přináší konkrétní užitky. V českém školství je školné dále možné chápat jako prostředek proti zamezení zneužívání často štědrého systému stipendií, studentských výhod a utrácení peněz daňových poplatníků za pohodlný život. Skutečnost, že vzdělávání produkuje pozitivní externality a přináší tak užitky celé společnosti, je chápána jako důvod pro financování školství pouze z veřejných zdrojů. Dalším argumentem proti zavedení školného jsou pochopitelné obavy ze zvýšení bariér přístupu ke vzdělání. Zejména pro zájemce z ekonomicky slabších rodin to může působit jako demotivující faktor. I přes tyto argumenty si však myslím, že financování terciárního sektoru pouze z veřejných zdrojů je dlouhodobě neudržitelné nechceme-li kvalitou výuky zaostávat za vyspělými státy. Z výše uvedených důvodů by se měli studenti podílet na částečné úhradě nákladů na jejich studium.

I přes zatím poměrně nejasnou koncepci financování na příští roky věřím, že se české vysoké školství vydá správnou cestou. Nechá se inspirovat dobře fungujícími zahraničními systémy a objem finančních prostředků a s nimi i kvalita vzdělání se budou zvyšovat.

8 Zdroje použité literatury

Knižní zdroje

BROWN, P.M.; JACKSON, C.V. *Ekonomie veřejného sektoru*. Praha : Eurolex Bohemia, 2003. 735 s. ISBN 80-86432-09-2.

HAMERNÍKOVÁ, Bojka ; MAAYTOVÁ, Alena . *Veřejné finance*. 2. dopl. vyd. Praha : Aspi, 2010. 340 s. ISBN 978-80-7357-497-0.

MATĚJŮ, Petr ; SIMONOVÁ, Natalie. *České vysoké školství na křižovatce : Investiční přístup k financování studia na vysoké škole v sociologické reflexi*. Praha : Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2005. 263 s. ISBN 80-7330-072-9

MUSGRAVE, Richard A.; MUSGRAVE, Peggy B. *Veřejné finance v teorii a praxi*. Praha : Management Press, 1994. 586 s. ISBN 80-85603-76-4.

STIGLITZ, Joseph. *Ekonomie veřejného sektoru*. Praha : Grada Publishing, 1997. 661 s. ISBN 80-7169-454-1.

URBÁNEK, Václav. *Financování vysokého školství*. Praha : Oeconomica, 2007. 163 s. ISBN 978-80-245-1313-3.

Legislativní dokumenty

Česko. Zákon č. 111 ze dne 22. dubna 1998 o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách). In *Sbírka zákonů České republiky*. 1998, částka 39, s. 5388-5419.

Elektronické zdroje

Boloňský proces: Vytváření Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání.

In *Boloňský proces : Vytváření Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání* [online].

[s.l.] : [s.n.], [200?] [cit. 2010-12-01]. Dostupné z WWW:

<<http://www.bologna.msmt.cz/?id=BolognaProcess>>.

Český statistický úřad. PRŮMĚRNÁ MZDA V JIHOMORAVSKÉM KRAJI VE 2.

ČTVRTLETÍ 2010. *Aktuality* [online]. 200?, č., [cit. 2010-12-02]. Dostupný z WWW:

<http://www.czso.cz/xb/redakce.nsf/i/prumerna_mzda_v_jihomoravskem_kraji_ve_2_ctvrtleti_2010>.

Institut pro analýzy vysokého školství. Financování vysokých škol v roce 2008.

In *Financování vysokých škol v roce 2008* [online]. [s.l.] : [s.n.], 6/2008 [cit. 2010-12-01].

Dostupné z WWW: <http://www.vysokeskoly.org/index_soubory/financovani_2008.pdf>.

HÁJEK, Václav. Komentář Univerzity Karlovy k tématu školné. *I-FORUM* [online].

15.6.2010, č., [cit. 2010-12-11]. Dostupný z WWW: <[http://www.cuni.cz/IFORUM-](http://www.cuni.cz/IFORUM-9344.html)

9344.html>.

KELLER, Petr. Deset důvodů, proč nezavádět školné. In *Proč nezavádět školné* [online].

[s.l.] : [s.n.], 2010 [cit. 2010-12-01]. Dostupné z WWW:

<http://vzdelaninenizbozi.cz/dokumenty/BrozuraVNZ!-Proc_nezavadet_skolne.pdf>.

KERLES, Marek; KŘIVKA, Vladimír. Česko zaostává za vyspělými státy, univerzitám

chybí učitelé. *Lidovky.cz*. 28.10.2010, č.10, s. 1. Dostupný také z WWW:

<http://www.lidovky.cz/cesko-zaostava-za-vyspelymi-staty-univerzitam-chybi-ucitele-puc-/ln_veda.asp?c=A101025_160325_ln_veda_tsh>. ISSN 1213-1385.

MŠMT. Dlouhodobý záměr vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové a inovační,

umělecké a další tvůrčí činnosti pro oblast vysokých škol na období 2011 – 2015.

In *Dlouhodobé záměry a jejich aktualizace* [online]. [s.l.] : [s.n.], [200?] [cit. 2010-12-01].

Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/dlouhodoby-zamer-vzdelavaci-a->

vedecke-vyzkumne-vyvojove-

a?highlightWords=dlouhodob%C3%BD+z%C3%A1m%C4%9Br+2011>.

MŠMT. Výroční zpráva o hospodaření vysokých škol v roce 2008. In *Výroční zprávy* [online]. [s.l.] : [s.n.], 5.11.2008 [cit. 2010-12-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/vyrocní-zpráva-o-hospodareni-vysokych-skol-za-rok-2008?highlightWords=v%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD+zpr%C3%A1va+hospoda%C5%99en+vysok%C3%BDch+C5%A1kol>>.

OECD. České školství v mezinárodním srovnání. In *Education at a Glance 2010* [online]. Praha: Nakladatelství TAURIS, 2010 [cit. 2010-12-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/pro-novinare/ceske-skolstvi-v-mezinarodnim-srovnani>>.

PERKNEROVÁ, Kateřina. Rektor ČVUT Havlíček je pro zavedení školného. *Denik.cz* [online]. 29.5.2009 [cit. 2010-12-01]. Dostupný z WWW: <http://www.denik.cz/z_domova/rektor-cvut-havlicek-je-pro-zavedeni-20090529.html>.

Rozpočet kapitoly MŠMT na rok 2010. In MŠMT. *Rozpočet kapitoly 333 MŠMT na rok 2010 a rozdělení závazných ukazatelů mezi jednotlivé školské úseky* [online]. 3/2010. [s.l.] : [s.n.], 3/2010 [cit. 2010-12-01]. Dostupné z WWW: <http://www.msmt.cz/search.php?action=results&query=DMD_kniha2010.pdf&x=0&y=0>

Skupina výzkumu a vysokého školství MŠMT. Zásady financování a pravidla stanovení rozpočtu veřejných vysokých škol pro rok 2011 a další. In *Dohodovací řízení pro stanovení výchozích dat na rok 2011* [online]. [s.l.] : [s.n.], 25.6.2010 [cit. 2010-12-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/file/11158>>.

Správa a řízení vysokého školství v Evropě: Principy, struktury, financování a akademičtí pracovníci. In Eurydice. *Správa a řízení vysokého školství v Evropě* [online]. [s.l.] : [s.n.], 200? [cit. 2010-12-01]. Dostupné z WWW: <http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/091CS.pdf>.

SRNOVÁ, Veronika. Za absolventy VŠ s podprůměrným platem zaplatí školné stát. *ČT24* [online]. 15.6.2010, č.10, [cit. 2010-12-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.ct24.cz/domaci/93082-za-absolventy-vs-s-podprumernym-platem-zaplati-skolne-stat/>>.

SVOBODA, Miroslav. Zápisné aneb chytrá horákyne. *Lidovky.cz* [online]. 27.10.2010, č., [cit. 2010-12-01]. Dostupný z WWW: <http://www.lidovky.cz/zapisne-aneb-chytra-horakyne-dil-/ln_noviny.asp?c=A101027_000074_ln_noviny_sko&klic=239624&mes=101027_0>.

Ústav pro informace a vzdělávání. Ročenky školství v ČR. In *Statistická ročenka školství : Výkonové ukazatele* [online]. [s.l.] : [s.n.], 2003-2009 [cit. 2010-12-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.uiv.cz/clanek/512/1857>>

Ústav pro informace a vzdělávání. Ročenky školství v ČR: Vývoj terciárního vzdělávání. In *B7 Vývoj terciárního vzdělávání* [online]. [s.l.] : [s.n.], 2010 [cit. 2010-12-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.uiv.cz/clanek/512/1857>>.

Zápisné na VŠ? V tuto chvíli zatím není aktuální!. *Finance.cz* : *Studentskefinance.cz* [online]. 19.11.2010, č.11, [cit. 2010-12-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.finance.cz/zpravy/finance/288623-zapisne-na-vs-v-tuto-chvili-neni-zatim-aktualni-/>>. ISSN 1213-4325

Vysokoškolské práce

BOUDOVÁ, Michaela. *Možnosti zavedení školného v ČR [Possibilities of school fees implementation in the Czech Republic]*. Brno, 2006. 81 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta. Dostupné z WWW: <http://is.muni.cz/th/63046/esf_m/diplomova_prace.pdf>.

Novinové články

Z bakalářského automaticky na magisterský stupeň? Už ne. *Economix*. 29.11.2010, č.5, s. 16-17. Dostupný také z WWW: <<http://www.economix.cz/magazin/2010/2010-5.pdf>>.

9 Přílohy

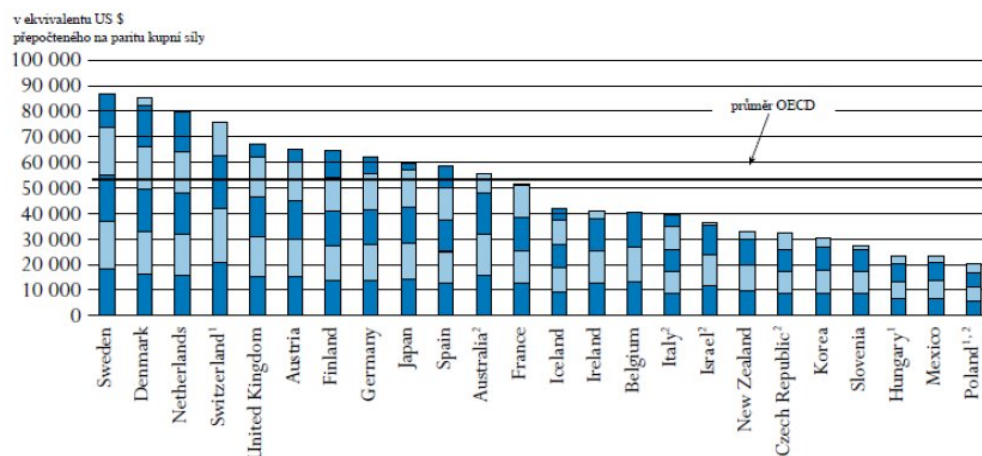
Tabulka 6: Vývoj počtu vysokých škol

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Vysoké školy – veřejné a soukromé	52	60	64	63	68	71	71
z celkového počtu škol soukromé vysoké školy	28	36	39	38	42	45	45
Vysoké školy vojenské a policejní	4	2	2	2	2	2	2

Zdroj: UIIV, B7 Vývoj terciárního vzdělávání

Graf 4: Výdaje na vzdělávání studenta v průběhu průměrné délky terciárního studia

(Průměrné roční výdaje na studenta vynásobené průměrnou délkou vzdělávání na terciární vzdělávací úrovni jako ekvivalent US \$ přepočtený na paritu kupní síly.)

Poznámky:

Každý segment sloupce reprezentuje průměrné roční výdaje na studenta. Počet segmentů tak reprezentuje průměrný počet let terciárního studia.

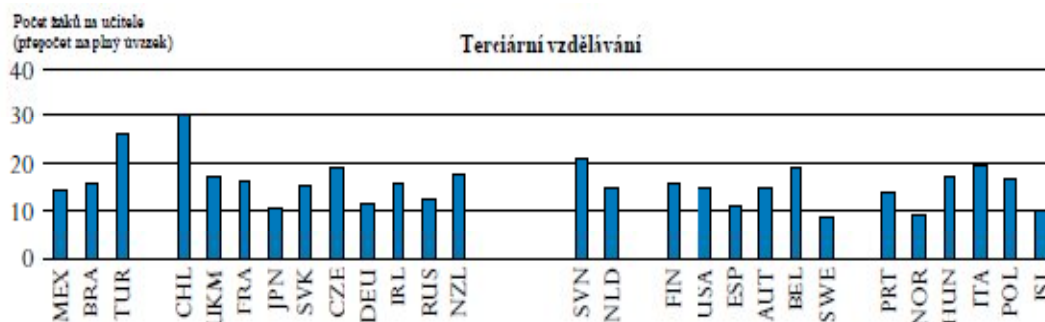
1. Pouze veřejné instituce.

2. Pouze terciární vzdělávání typu 5A a programy vedoucí k vědecké kvalifikaci.

Země jsou seřazeny sestupně podle celkových výdajů.

Zdroj: OECD. Tabulka B1.3b, Annex 3 (www.oecd.org/edu/eag2010)

Graf 5: Počet žáků na učitele

Zdroj: OECD. Tabulka D2.2. Annex 3, (www.oecd.org/edu/eag2010).